

Rechtskrondig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 800 fr. per jaar

Postchekrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, Antwerpen

Het gebruik van vuurwapens tegen personen, door de politie, bij de bestrijding van de criminaliteit (*)

I. Inleiding.

1. De rol die, in de bestrijding van de criminaliteit, aan de politie wordt toebedeeld, is dubbel: *preventief* en *repressief*. In ons rechtssysteem komt dit tot uiting in de diverse taken die door de wet aan de politie worden opgedragen en die, op het juridisch plan, leiden tot het gekende onderscheid tussen administratieve of preventieve politie en gerechtelijke of repressieve politie.

De taak van de preventieve of administratieve politie is gericht op het voorkomen van misdrijven en van de versterking der maatschappelijke orde, die daardoor veroorzaakt wordt; hierin ligt o.a. vervat haar opdracht te waken over wat men pleegt te noemen «het behoud der openbare orde» (1).

De taak van de repressieve of gerechtelijke politie daarentegen is gericht op de rechtstreekse en onmiddellijke bestrijding van iedere vorm van criminaliteit. Waarin deze taak juist bestaat, wordt in algemene zin omschreven door art. 8 van het Wetboek van strafvordering, dat aan de gerechtelijke politie opdraagt de misdaden, de wanbedrijven en de overtredingen op te sporen, de bewijzen ervan te verzamelen en de daders over te leveren aan de rechtbanken belast met hun bestraffing. Deze opdracht sluit mede in de verplichting voor de politie om verdachten aan te houden, hetzij in uitvoering van een rechterlijk bevel (bevel tot medebrenging, bevel tot aanhouding), hetzij ambtshalve (aanhouding ter voor geleiding) (2).

De aanhouding ambtshalve of aanhouding ter voor geleiding, is het recht toegekend aan alle agenten van gerechtelijke politie om de vermoedelijke dader van een misdrijf, tegen wie ernstige aanwijzingen van schuld bestaan, aan te houden met het doel hem ter beschikking te stellen van het gerecht (3).

Bij de rechtstreekse actie tegen de criminaliteit is de aanhouding ter voor geleiding dikwijls de eerste en meest onmiddellijke vorm van optreden van de politie.

2. Zonder haar toevlucht te nemen tot dwangmiddelen en meer bepaald zonder het aanwenden van geweld, kan de politie veelal de dubbele rol, die haar door de wet is toebedeeld, niet naar behoren vervullen.

Waar het gaat om het behoud der openbare orde, voorziet de wet uitdrukkelijk als middel het gebruik van geweld; in bepaalde situaties zelfs het gebruik van vuurwapens tegen personen (4). Indien derhalve, voor het behoud der openbare orde, geweld wordt aangewend, onder de voorwaarden en binnen de perken door de wet gesteld, dan vindt dit zijn rechtvaardiging op grond van art. 70 van het strafwetboek waarin bepaald wordt, dat er geen misdrijf is wanneer het feit door de wet voorgeschreven en door de overheid bevolen is.

Waar het evenwel gaat om de repressieve taak van de politie — en in dit verband meer bepaald bij de aanhouding van verdachten — regelt geen enkele wettelijke op uitdrukkelijke en positieve wijze het gebruik van geweld.

Het is nochtans duidelijk dat zeer dikwijls zonder geweld een aanhouding — en wij denken hier in de eerste plaats aan de aanhouding ter voor geleiding — niet mogelijk is, hetzij omdat de verdachte zich daartegen verzet, hetzij hij tracht zich daaraan te onttrekken door te vluchten.

3. In deze studie laten wij buiten beschouwing het aanwenden van geweld tot behoud der openbare orde, hetgeen door de wet op expliciete wijze voorzien en geregeld wordt.

Ons onderzoek beperkt zich tot de vraag of, bij de aanhouding van verdachten, de politie haar toevlucht mag nemen tot het aanwenden van geweld tegen personen, desgevallend ook door gebruik van vuurwapens, en op welke rechtsgrond dit eventueel zou kunnen geoorloofd zijn.

II. Probleemstelling.

4. Trachten wij vooreerst de draagwijdte van de gestelde vraag duidelijk te omschrijven. In algemene regel worden de verschillende vormen van geweldpleging tegen personen door de wet strafbaar gesteld; het zijn dus misdrijven, om het even door wie zij gepleegd worden;

(*) Deze studie is ontstaan uit een seminarie, gehouden in de School voor Criminologie aan de Rijksuniversiteit te Gent tijdens het academiejaar 1966-1967, waaraan deelnamen de Onderluitenanten van de Rijkswacht Demessemakers J., Koninckx J., Michiels H., Sintobin W., Van Belle J., en Wouters G., studenten in de tweede licentie Criminologie.

dus ook indien ze door politieambtenaren gepleegd worden.

Wanneer dus een politieambtenaar, die een verdachte aanhoudt, geweld gebruikt, dan stelt hij een handeling, die alle constitutieve elementen van een misdrijf verenigt en dus valt onder één of andere incriminatie door de strafwet gedefinieerd. Al naargelang de aard van het aangewende geweld, zal dit vallen binnen de termen van art. 563, 3° S. W., dat feitelijkeheden of lichte geweld-daden strafbaar stelt (bv. een verdachte vastgrijpen, hem voortduwen, hem handboeien aandoen, ... enz.), of binnen de termen van de artikelen 392 en volgende S. W. (bv. een verdachte doen struikelen om hem op de vlucht de pas af te snijden, hem slagen toebrengen om zijn weerstand te breken, enz...). In het eerste geval worden de gepleegde gewelddaden door de wet als overtreding strafbaar gesteld, in het tweede geval als wanbedrijf of zelfs als misdaad.

Indien men nochtans aanvaardt, dat de politieambtenaren, bij de aanhouding van verdachten, soms geweld mogen of moeten gebruiken en dit, binnen bepaalde grenzen, dus geoorloofd is, dan betekent zulks dat, alhoewel geweld tegen personen in algemene regel door de wet als misdrijf strafbaar wordt gesteld, bepaalde situaties geweld rechtvaardigen.

Anders uitgedrukt, de politieambtenaar die bij het verrichten van een aanhouding geweld gebruikt, zal dit slechts straffeloos kunnen doen wanneer hij zich kan beroepen op een *rechtvaardigingsgrond*, d.i. een door de wet erkende omstandigheid waardoor het wederrechtelijk karakter van de gestelde daad opgeheven wordt en waardoor deze daad geoorloofd, zoniet zelfs door de wet geboden wordt.

Merken wij daar bovendien bij op, dat de vraag naar de rechtvaardiging slechts kan en moet gesteld worden, indien de gepleegde daad volgens de omschrijving van de strafwet een misdrijf uitmaakt, m.a.w., indien zij al de constitutieve elementen van een welbepaalde door de wet als strafbaar omschreven gedraging omvat. Ontbreekt één van die constitutieve elementen, dan is er geen misdrijf en behoeft de gestelde daad geen rechtvaardiging⁽⁵⁾. Wat door de wet niet is verboden, is niet strafbaar en moet derhalve niet gerechtvaardigd worden.

Een eerste aspect van het probleem is dus dit: kan de politieambtenaar, die bij de aanhouding van een verdachte geweld pleegt, zich daartoe beroepen op een rechtvaardigingsgrond? En in bevestigend geval, welke is die rechtvaardigingsgrond?

Een tweede, niet minder belangrijk aspect van het probleem, is de vraag naar de aard en de omvang van het eventueel gerechtvaardigd geweld.

Hoewel men in het gestelde probleem logisch twee aspecten kan onderscheiden, vormen zij beiden nochtans één ondeelbaar geheel: immers, uit de aard zelf van de rechtvaardigingsgrond, die aan het geweld een geoorloofd karakter zou kunnen geven, moet tevens de maat, binnen de grenzen waarvan geweld geoorloofd is, afgeleid worden.

5. Tot nu toe hebben wij het probleem slechts geformuleerd in termen van de principes. Om er de juiste omvang en draagwijdte van te situeren, moeten wij de zaken ook in hun concrete realiteit beschouwen.

De met de dag in frekwentie en stoutmoedigheid toenemende zware criminaliteit, zoals overvallen op bankinstellingen, postkantoren, juwelierszaken, benzinstations, ... enz., biedt hiervoor ontegensprekelijk een zeer geschikt terrein.

Niemand zal ontkennen dat vanuit maatschappelijk standpunt de meest urgente taak van de politie, in de strijd tegen dergelijke zware en gevaarlijke misdadigheid,

erin bestaat de daders te vatten en aldus herhaling tegen te gaan.

Onvermijdelijk moet men zich daarbij dan ook afvragen of de politie, om dit doel te bereiken, tegen de daders gebruik mag maken van vuurwapens, zij het dan weliswaar niet met de bedoeling ze te doden, maar toch van ze te treffen en aldus hun aanhouding mogelijk te maken. Daarbij mag men niet uit het oog verliezen, dat gebruik van wapens tegen personen uiteraard steeds het risico meebrengt — men moge dan nog trachten de verdachte niet dodelijk te treffen — van kwetsuren met de dood voor gevolg. Kan in dergelijke omstandigheden de doding, gevolg van het gebruik van vuurwapens tegen een verdachte, die valt binnen de termen van art. 401 S. W., gerechtvaardigd worden?

6. Er kan geen twijfel over bestaan, dat die vraag bevestigend moet beantwoord worden, indien vuurwapens tegen personen gebruikt worden door politieambtenaren die handelen in staat van *wettige verdediging*. Deze rechtvaardigingsgrond, omschreven in de artikelen 416 en 417 S. W., geldt voor iedereen en dus ook voor politieambtenaren.

Maar welk zal het antwoord zijn wanneer de voorwaarden tot wettige verdediging niet voorhanden zijn?

Welke houding zullen de politieambtenaren mogen aannemen wanneer bv. de daders van een roofoverval, die bij het plegen van hun misdaad misschien wel hun slachtoffer hebben bedreigd of zelfs neergeslagen, bij het naderen van de politie, eerder dan verzet te plegen, pogen met de buit op de vlucht te slaan, daarbij meestal nog begunstigd door snelle voertuigen waarover zij beschikken, en zonder duidelijk van het inzicht te getuigen ertoe bereid te zijn tegen de achtervolgende politie vuurwapens te gebruiken?

Van een imminent en ernstig gevaar, essentiële voorwaarde voor wettige verdediging, kan in zulke omstandigheden bezwaarlijk sprake zijn.

Nochtans kan men moeilijk betwisten dat in dergelijke gevallen, de onverwijld aanhouding van de verdachten, ten allen koste, de meest essentiële taak is van de politie; maar evenmin kan men betwisten dat veelal de zo noodzakelijke aanhouding onmogelijk zal zijn, indien daarbij het gebruik van vuurwapens niet zou geoorloofd zijn.

Aan de politie in deze situatie het gebruik van vuurwapens tegen vluchtende misdadigers ontzeggen, kan enkel tot resultaat hebben, hun stoutmoedigheid nog te vermeerderen en in dezelfde mate de rechtsbescherming van de eerbare burgers en de veiligheid van de maatschappij te verminderen.

7. Wij zouden derhalve onze probleemstelling als volgt willen formuleren:

1) Kan, buiten het geval van wettige verdediging, het gebruik van geweld door politieambtenaren bij de aanhouding van verdachten gerechtvaardigd zijn en, in bevestigend geval, op welke rechtsgrond?

2) Kan meer bepaald, in de gestelde hypothese, daarbij ook gebruik van vuurwapens tegen personen, met de daaraan steeds mogelijk verbonden gevolgen, gerechtvaardigd zijn?

III. Het positief recht en het gebruik van geweld door politieambtenaren in de uitoefening van hun repressieve functie.

8. Eerder hebben wij reeds aangestipt dat de wet nergens op uitdrukkelijke wijze een regeling voorziet met betrekking tot het gebruik van geweld (inzonderheid dan wat betreft het gebruik van vuurwapens) bij de aanhouding van verdachten.

De aandacht dient nochtans te worden gevestigd op

enkele teksten die alleszins met dit probleem verband houden.

a) Vooreerst de art. 416 en 417 S.W. over de wettige verdediging, die wij reeds eerder vermeld hebben.

De algemene principes van de rechtvaardiging voortvloeiend uit de wettige verdediging, zoals ze door voormelde artikelen bepaald wordt, vindt men overigens terug in art. 19 § 1, 1° der wet van 2 december 1957 op de Rijkswacht en in art. 34, 1° en 2° der wet van 10 april 1933 betreffende de douanen en accijnzen. Beide teksten voorzien daarbij uitdrukkelijk dat, in de omschreven situaties, het gebruik van wapens, o.m. van vuurwapens tegen personen, toegelaten is. Ze reiken nochtans niet verder dan de wettige verdediging, zoals voorzien door de artikelen 416 en 417 S.W., waarvan ze tenslotte slechts toepassingsgevalen zijn.

Alleen art. 34, 3° der wet van 10 april 1933 betreffende de douanen en accijnzen gaat nog verder en laat gebruik van wapens toe om diegenen te verjagen die, ondanks de aanmaning om weg te gaan, pogen hun de aangeslagen koopwaren of vervoermiddelen te ontnemen, hen te verdrijven uit hun post waar zij hun bewaking uitoefenen of hun gevangenen te bevrijden. Deze tekst evenwel, die enkel betrekking heeft op het optreden van de beambten der douanen, is van geen belang voor het hier gestelde probleem. Alleen kan men daarbij opmerken dat voor de bescherming van louter economische en fiscale belangen de wet op uitdrukkelijke wijze aan douanebeambten het gebruik van wapens toelaat in een geval dat met wettige verdediging niets meer te maken heeft, terwijl voor belangen die rechtstreeks de maatschappelijke veiligheid betreffen, geen uitdrukkelijke regeling voorzien is.

b) Tenslotte is er nog art. 257 S.W. dat ongetwijfeld rechtstreeks verband houdt met het gestelde probleem. Deze wetsbepaling voorziet nl. een strafverzwaring voor ambtenaren, waaronder met name vernoemd de politieambtenaren, die in de uitoefening of ter gelegenheid van de uitoefening van hun bediening, *zonder wettige reden* tegen personen geweld gebruiken of doen gebruiken.

Men zal hebben opgemerkt dat de tekst in de negatieve vorm is gesteld: de straf wordt verhoogd indien ambtenaren geweld tegen personen gebruiken *zonder wettige reden*, hetgeen redelijk te verantwoorden is door de beschouwing dat de ambtenaar die zonder wettige reden geweld gebruikt, zich schuldig maakt aan misbruik van gezag. De tekst impliceert echter dat een ambtenaar ook een wettige reden kan hebben om tot gebruik van geweld over te gaan. Positief beschouwd betekent dit dan dat de ambtenaar, die met wettige reden geweld gebruikt, gerechtvaardigd is en dus geen misdrijf pleegt.

Over de draagwijdte van deze bepaling, waarvan wij menen dat zij voor de oplossing van ons probleem van uitzonderlijke betekenis is, komen wij verder nog meer breedvoerig terug.

IV. Heersende opvatting omtrent de toelaatbaarheid van geweld, meer bepaald door gebruik van vuurwapens door politieambtenaren in de uitoefening van hun repressieve functie.

9. Volgens een algemeen aanvaarde opvatting mag de politieambtenaar bij het verrichten van een aanhouding slechts zijn vuurwapens tegen een verdachte gebruiken, wanneer hij zich in staat van wettige verdediging zou bevinden (6).

Deze opvatting heeft voor gevolg dat geen gebruik van vuurwapens kan gerechtvaardigd zijn wanneer het gaat om de aanhouding van de verdachten die:

a) ofwel, geen aanslagen tegen personen, maar slechts misdrijven tegen eigendommen hebben gepleegd; wettige verdediging is inderdaad, volgens rechtsleer en recht-

spraak, beperkt tot het afweren van aanslagen tegen personen (fysische integriteit, vrijheid, eerbaarheid) (7).

b) ofwel, zich enkel door de vlucht aan hun aanhouding pogen te onttrekken; in dit geval bestaat er immers geen aanval meer waartegen men gerechtigd is zich te verdedigen (8).

Weliswaar wordt aangenomen dat er imminent gevaar en dus wettige verdediging kan bestaan wanneer een misdadiger de vlucht neemt nadat hij reeds een politieambtenaar heeft neergeschoten of een doodslag heeft gepleegd en blijkbaar nog een wapen op zich draagt, omdat alsdan de achtervolgende politieambtenaren redelijkerwijze mogen vrezen dat de in het nauw gedreven verdachte ook tegen hen zijn vuurwapens zal richten, hetgeen in de gegeven omstandigheden als een imminent gevaar te beschouwen is (9).

Men laat evenwel opmerken dat deze enge opvatting enkel voortvloeit uit het ontbreken in het interne recht van bepalingen die uitdrukkelijk het gebruik van vuurwapens bij de aanhouding van misdadigers regelen en niet steunt op universeel erkende rechtbeginselen die de fundamentele rechten van de mens betreffen.

Ten andere de Europese Conventie van de rechten van de mens, ondertekend te Rome op 4 november 1950 en door de Belgische wet van 13 mei 1955 goedgekeurd, beschouwt als gerechtvaardigd niet enkel het toebrengen van lichamelijke letselen of het doden in situaties van wettige verdediging, maar ook nog ter gelegenheid van het verrichten van een regelmatige arrestatie of bij het verhinderen van een ontvluchttingspoging van een op wettelijke wijze gedetineerd persoon.

Waar echter de Europese Conventie slechts kan toegepast worden in de mate waarin zij niet in strijd is met de interne wetgeving, beschouwt men ze, wat België betreft, niet toepasselijk in zover ze het gebruik van vuurwapens bij het verrichten van een aanhouding zou rechtvaardigen, omdat de Belgische wetgeving dit niet uitdrukkelijk voorziet (10).

Inmiddels wordt wel gewezen op de dringende noodzakelijkheid, teneinde een doeltreffende strijd tegen de steeds toenemende zware criminaliteit te kunnen aanbinden, in de leemten van de interne Belgische wetgeving te voorzien (11).

V. Rechtsvergelijking.

11. Verscheidene vreemde wetgevingen hebben regelingen uitgewerkt die het principe aanvaarden dat de politie in sommige gevallen, bij het verrichten van een aanhouding, haar toevlucht kan nemen tot geweld, o.a. door gebruik van vuurwapens, en die tevens de voorwaarden en de grenzen bepalen die terzake dienen te worden in acht genomen (21).

12. Wij willen hier even stilstaan bij de Nederlandse wetgeving terzake, die het voordeel biedt met nauwkeurige zorg te zijn opgesteld en tevens ook een verhelderend inzicht geeft in wat, naar ons oordeel, de kern is van de gestelde problematiek.

De materie maakt het voorwerp uit van twee ministeriële beschikkingen van 10 februari 1966 (Nederl. Staatscourant, 1966, 51); in werking getreden sedert 1 juli 1966.

De eerste beschikking betreft de *Bijstandsinstructie*, genomen ter uitvoering van art 38 van de Politiewet betreffende het optreden van de gemeentepolitie; de tweede beschikking betreft de *Instructie voor het Korps Rijkspolitie* (I.K.R.), genomen ter uitvoering van art. 39, 2° lid van de Politiewet. De tekst is, met betrekking tot de bepalingen die het aanwenden van geweld tegen personen door politieambtenaren regelen, in beide beschikkingen gelijk-luidend.

Vooreerst wordt in art. 6 I.K.R. (art. 5 Bijstandsinstructie) het principe gesteld dat de politieambtenaar tot plicht heeft geweld aan te wenden, ook tegen personen en zelfs door middel van wapens, indien hij de hem door de wet opgedragen taak, zoals ze in art. 28 van de Politiewet wordt omschreven, niet anders kan volbrengen. Daaraan wordt echter onmiddellijk een belangrijke en noodzakelijke beperking toegevoegd: geweld zal slechts gerechtvaardigd zijn in de mate waarin het te bereiken doel (nl. het doelmatig vervullen van de politionele opdracht) opweegt tegen de nadelen die zouden ontstaan, indien dit doel niet werd bereikt, en tegen de risico's die met het aangewende geweld gepaard gaan, ook voor derden.

Dit betekent dat de politieambtenaar, die meent zijn toevlucht te moeten nemen tot het aanwenden van geweld, zich een dubbele vraag moet stellen; allereerst of het belang van het te bereiken doel (b.v. de arrestatie van een misdadiger) zo groot is dat het bereiken van het doel op zichzelf geweld, als uitiem middel, rechtvaardigt en hoe groot in het concrete geval het nadeel is, m.a.w. welke schade is die aan de rechtsorde wordt toegebracht, indien het doel niet bereikt wordt; vervolgens of het belang van het beoogde doel en het verwachte nadeel wel opwegen tegen het aan de aanwending van geweld verbonden risico⁽¹³⁾.

Het zoëven geformuleerde principe, dat geldt voor iedere vorm van geweldsaanwending, wordt met betrekking tot het gebruik van vuurwapens tegen personen en tegen vervoermiddelen nog nader gepreciseerd.

Art. 9 I.K.R. bepaalt immers dat zulks slechts zal geoorloofd zijn in volgende situaties:

— Verspreiden en in bedwang houden van samenscholingen en volksmenigten, die een ernstige bedreiging vormen voor de openbare orde, en beteugeling van woelingen.

Deze bepaling betreft dus het behoud der openbare orde en is te vergelijken met art. 19 § 2 der wet van 2 december 1957 op de Rijkswacht.

— Wettige verdediging in het algemeen (art. 41 Ned. S.W.) en een toepassingsgeval daarvan: « bij het aanhouden van een persoon, ten aanzien van wie redelijkerwijs mag worden aangenomen dat hij een voor onmiddellijk gebruik gereed zijnd vuurwapen bij zich heeft en dit tegen personen zal gebruiken » (art. 9-1 d I.K.R.).

— Aanhouding van een persoon, die zich aan zijn aanhouding, voorgeleiding of andere rechtmatige vrijheidsbeneming tracht te onttrekken of heeft onttrokken en die wordt verdacht van of is veroordeeld wegens het plegen van een *ernstig misdrijf* — de poging en de uitlokking daaronder begrepen — dat bovendien moet worden aangemerkt als *een grove aantasting van de rechtsorde* (art. 9 - 1 b I.K.R.) en aanhouding van een persoon, die op heterdaad ontdekt wordt, terwijl hij ontvlucht is of poogt te ontvluchten uit een inrichting waar hij krachtens een bevel tot voorlopige hechtenis of voor tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf is gedetineerd (art. 9 - 1 c I.K.R.).

Met betrekking tot het aanwenden van vuurwapens tegen personen die zich aan hun aanhouding willen onttrekken of uit een straffenrichting pogen te ontvluchten (art. 9 - 1, b en c I.K.R.) — situatie die hier omschreven wordt buiten ieder verband met wettige verdediging — wordt tenslotte nog benadrukt dat niet van een vuurwapen mag worden gebruik gemaakt, indien de identiteit van de aan te houden persoon aan de politieambtenaar bekend is en redelijkerwijze mag worden aangenomen dat uitstel van aanhouding geen onaanvaardbaar gevaar voor de rechtsorde zal met zich brengen (art. 9 - 3, I.K.R.)⁽¹⁴⁾. Dit is in feite slechts een *herhaling* — maar dan toegepast op het bijzonder geval van het gebruik van vuurwapens, waarvan uiteraard zelf steeds ernstige gevaren verbonden zijn — van het algemeen principe van art. 6 I.R.K. volgens hetwelk steeds, bij het aanwenden van om het even welke

vorm van geweld, het te bereiken doel moet opwegen tegen de nadelen die zouden ontstaan, indien dit doel niet werd bereikt, en tegen de risico's die met het aangewende geweld gepaard gaan.

13. In Nederland zal de politieambtenaar, die in de gevallen, voorzien door de zoëven besproken teksten, en binnen de grenzen ervan, geweld tegen personen, eventueel zelfs wapengeweld, gebruikt, gerechtvaardigd zijn wegens het gebod van de wet⁽¹⁵⁾.

Maar welke is de diepere motivering van dit wettelijk gebod, op welk rechtsbegrip gaat het uiteindelijk steunen?

De onderlinge vergelijking van de diverse bepalingen van de Instructie voor het Korps Rijkspolitie van 10 februari 1966, en met name de artikelen 6, 8 en 9, leiden tot de vaststelling dat deze teksten het probleem stellen in termen van *een conflict van rechten*: aan de ene kant het te bereiken doel (handhaving der rechtsorde), aan de andere kant de risico's verbonden aan het gebruik van geweld (bescherming van het recht op fysische integriteit van het individu). De fysische integriteit van het individu zal slechts ten bate van de handhaving van de rechtsorde mogen opgeofferd worden, indien er *geen andere oplossing* van het conflict mogelijk is en in de concrete situatie aan de handhaving der rechtsorde een hogere waarde blijkt te moeten worden toegeschreven (art. 6 I.K.R.); in elk geval zal daarbij het risico verbonden aan het aanwenden van geweld zoveel mogelijk moeten beperkt worden (art. 8 I.K.R.), hetgeen betekent dat steeds de *minst mogelijke geweldpleging* moet verkozen worden⁽¹⁶⁾.

Wanneer het gaat om het gebruik van vuurwapens tegen personen, drukt art. 9 I.K.R. dit nog scherper uit: de handhaving van de rechtsorde zal maar als een hogere rechtswaarde te beschouwen zijn en derhalve slechts op het recht op fysische integriteit voorrang hebben, indien het gaat om een ernstig misdrijf, dat als eene grove aantasting van de rechtsorde aan te merken is, en indien ieder uitstel van de aanhouding een onaanvaardbaar te achten gevaar voor de rechtsorde met zich brengt.

Uit dit alles blijkt dat de diepere motivering van de verplichting, door voormelde ministeriële beschikkingen van 10 februari 1966 (Bijstandsinstructie en Instructie voor het Korps Rijkspolitie) aan de politie opgelegd, om met geweld, desgevallend zelfs met wapengeweld, de handhaving van de rechtsorde af te dwingen, uiteindelijk haar grondslag vindt in de algemene rechtvaardigingsgrond die men *noodtoestand* (*état de nécessité*) heet⁽¹⁷⁾.

14. Wij menen daarom dat het gebruik van geweld, waaronder begrepen gebruik van vuurwapens tegen personen, zoals het in de Bijstandsinstructie en in de Instructie voor het Korps Rijkspolitie geregeld wordt, *niet* als een nieuwe en autonome rechtvaardigingsgrond te beschouwen is, maar integendeel als een *specifieke toepassing van de rechtvaardiging door noodtoestand*.

VI. Artikel 257 van het Strafwetboek en het gebruik van geweld door politieambtenaren in de uitoefening van hun repressieve functie.

15. Artikel 257 S.W. is de textuele weergave van art. 186 van het Frans S.W. van 1810. Terloops hebben wij reeds de aandacht gevestigd op het feit dat deze bepaling in negatieve termen is opgesteld. Die vorm van redactie hoeft ons niet te verwonderen; in art. 257 S.W. is het er de wetgever enkel om te doen de maat van *strafverzwaring* te bepalen voor ambtenaren die, in de uitoefening of ter gelegenheid van de uitoefening van hun functie, hun toevlucht zouden nemen tot geweldplegingen op personen, die een misdaad of een wanbedrijf uitmaken⁽¹⁸⁾, zonder daartoe een wettige reden te kun-

nen inroepen. Het positief aspect, nl. dat de ambtenaar, die een wettige reden kan inroepen om het aangewende geweld te verantwoorden, straffeloos uitgaat, is niettemin even duidelijk maar behoefde niet uitdrukkelijk geformuleerd te worden.

Het sleutelbegrip van art. 257 S.W. lijkt ons alleszins het begrip « wettige reden » te zijn. Maar wat zal men als wettige reden kunnen beschouwen, van aard om geweld te verantwoorden? De wet zegt het niet.

Sommige auteurs schijnen daaruit te willen afleiden dat de rechter daarover soeverein zal beslissen met inachtneming van de omstandigheden eigen aan ieder geval ⁽¹⁹⁾. Dit lijkt ons niet te verantwoorden. Weliswaar beslist de rechter soeverein welke feiten en omstandigheden, waarmee het geweld in een bepaald geval gepaard ging, hij voor bewezen of niet bewezen acht, maar op grond daarvan kan hij *niet soeverein* beslissen of het aangewende geweld een wettige reden had en dus niet wederrechtelijk is.

Alleen de wet en het recht kunnen geweldplegingen, die een misdaad, een wanbedrijf of een overtreding uitmaken, rechtvaardigen en dus hun wederrechtelijk karakter ontnemen.

Indien derhalve de rechter beslist dat een politieambtenaar, die bij het verrichten van een aanhouding geweld gebruikte, daartoe een wettige reden had en dienvolgens straffeloos moet uitgaan, dan betekent dit dat hij aanneemt dat de door hem voor bewezen geachte omstandigheden waarin dit geweld werd aangewend, beantwoorden aan de criteria die de wet of het recht stellen opdat er een rechtvaardigingsgrond zou voorhanden zijn.

De wettige reden die, luidens art. 257 S.W., geweld kan verantwoorden, is tenslotte niets anders dan het voorhanden zijn van een rechtvaardigingsgrond ⁽²⁰⁾.

16. Maar welke rechtvaardigingsgrond zal dan als een « wettige reden » voor geweld door een politieambtenaar kunnen aangezien worden? Artikel 257 S.W. zegt het niet. Naar ons oordeel terecht, omdat deze tekst niet het stellen van een nieuwe, autonome en specifieke rechtvaardigingsgrond tot voorwerp heeft, maar integendeel slechts zijn bestaan dankt aan de wil van de wetgever om strafverzwaring te voorzien tegen allerlei ambtenaren die, zonder enige rechtvaardigingsgrond, zich aan geweld tegen personen zouden te buiten gaan.

De algemene bewoordingen, waarin art. 257 S.W. is gesteld, laten evenmin toe de betekenis en draagwijdte van het begrip « wettige reden » te beperken tot het enkele geval van wettige verdediging. In tal van gevallen immers, waarin wettige verdediging niet ter sprake kan komen, erkent men als een noodzaak het recht van de overheidsagenten — en wij denken hierbij dan in aller eerste instantie van de politieambtenaren — om door geweld de handhaving van de rechtsorde te verzekeren ⁽²¹⁾.

Op grond van deze beschouwingen menen wij derhalve te kunnen besluiten dat de « wettige reden » voor het aanwenden van geweld tegen personen enkel kan gevonden worden in de door de wet of het recht erkende rechtvaardigingsgronden, doch tevens dat *alle* rechtvaardigingsgronden, zonder enige uitzondering, daarvoor in aanmerking komen.

17. De problematiek van het geweld tegen personen door de politie, bij het verrichten van arrestaties in het algemeen en, in dit verband, het probleem van het gebruik van vuurwapens in het bijzonder, lijkt dus niet uitsluitend te moeten worden onderzocht in het al te beperkte perspectief van wettige verdediging, maar ook onder het veel breder oogpunt van *noodtoestand*.

18. Wanneer het gaat om de uitvoering van een bevel tot medebrenging of een bevel tot aanhouding tegen een

verdachte, de aanhouding ter voorgeleiding van een verdachte, de vating van een veroordeelde ter uitvoering van de straf of de vating van een gevangene, die uit een strafinrichting heeft weten te ontsnappen, wordt blijkbaar zonder bezwaar aanvaard dat de politie de betrokkene, *indien het niet anders kan*, mag vastgrijpen en zelfs met geweld mag overmeesteren. Indien in de praktijk de politie meestal deze opdrachten kan vervullen zonder haar toevlucht te moeten nemen tot min of meer ernstige geweldplegingen, blijft het niettemin waar dat deze geweldplegingen vallen binnen de termen van door de wet strafbaar gestelde feiten (art. 563, 3° en 392, 398 S.W.). Om de toelaatbaarheid daarvan te verklaren, laat men terecht gelden dat een realistische visie op de uitoefening van de politionele functie ertoe moet leiden te aanvaarden dat de politie, in de vervulling van haar wettelijke opdracht, soms kan *genoodzaakt* zijn geweld aan te wenden om de eerbied voor de wet af te dwingen en de maatschappelijke orde en veiligheid te verzekeren; alleen wordt daarbij benadrukt dat geweld steeds zonder overdrijving moet worden uitgeoefend en slechts *in de mate waarin het onontbeerlijk is* ⁽²²⁾.

Men neemt dus aan dat, in het soms onvermijdelijk conflict tussen individuele belangen aan de ene kant (recht op fysieke integriteit van een bepaald individu) en maatschappelijke belangen aan de andere kant (recht op veiligheid en rust, noodzakelijkheid van gezagsuitoefening), de rangorde der waarden dwingend gebiedt de eerste ten bate van de tweede op te offeren, mits daarbij steeds het opgeofferde recht tot het strikt noodzakelijk minimum beperkt wordt.

Concreet betekent zulks dat, indien bv. een verdachte slechts zou kunnen gevat worden ten koste van lichte gewelddaden, deze vorm van geweldpleging toelaatbaar is, terwijl een brutale overmeestering niet meer zou te verantwoorden zijn.

Geweld kan zodoende alleen verantwoord zijn in de gevallen en bovendien slechts in de mate waarin de handhaving van de rechtsorde belangrijker blijkt te zijn dan de nadelen die het noodzakelijk aan te wenden geweld met zich brengt.

Het is dus blijkbaar vanuit het begrip « noodtoestand » dat men in bepaalde gevallen het plegen van geweld, dat in normale omstandigheden een misdrijf zou uitmaken, gerechtvaardigd acht.

19. Men kan zich dan echter afvragen waarom dezelfde rechtvaardigingsgrond niet meer in aanmerking zou kunnen genomen worden, wanneer de handhaving van de rechtsorde in een gegeven situatie belangrijker zou blijken te zijn dan het leven van een individu en wanneer de vrijwaring van dat hoger belang niet anders dan door het gebruik van vuurwapens tegen personen zou blijken te kunnen geschieden, ook al is daaraan steeds het risico verbonden dat de persoon, tegen wie het wapen gericht wordt, zwaar gewond of zelfs gedood wordt.

Een wezenlijk verschil tussen dit geval en de andere gevallen, waarin het gebruik van geweld voor de handhaving van de rechtsorde wel gerechtvaardigd geacht wordt, lijkt mij niet te bestaan. Alleen is daarbij belangrijk de vraag te weten volgens welke maatstaven men zal kunnen beslissen dat in een bepaalde situatie de handhaving van de rechtsorde belangrijker is dan de bescherming van het leven van een individu. Waar het dienvolgens om gaat, is het vaststellen van concrete normen die de keuze tussen de in conflict zijnde belangen moeten bepalen en het werkelijk bestaan van een geval van noodtoestand kunnen doen aanvaarden.

20. De termen waarin de reeds vroeger besproken Nederlandse tekst (Bijstandsinstructie en Instructie voor het Korps Rijkspolitie) het gebruik van vuurwapens tegen

personen als een toepassing van het begrip noodtoestand formuleert laten o.i. toe deze concrete normen duidelijk vast te stellen.

Art. 6 I.K.R.

«Als de ambtenaar het in de door hem te vervullen taak begrepen doel niet op andere wijze kan bereiken, is hij verplicht — ook tegen personen — geweld aan te wenden met dien verstande dat het belang van dit doel en het nadeel, waarmee moet worden gerekend als het doel niet wordt bereikt, moeten worden afgewogen tegen het risico, verbonden aan het aanwenden van geweld, ook voor derden. Onder geweld wordt mede begrepen het gebruik van wapenen en van surveillancehond».

De noodzaak om ten allen koste, ook door gebruik van een vuurwapen en met het risico van dodelijke afloop, een aanhouding te verrichten mag dienvolgens slechts aanvaard worden onder volgende voorwaarden:

a) Er moet sprake zijn van een *ernstig misdrijf*. Het is duidelijk dat b.v. geen wapengebruik zou te rechtvaardigen zijn om een vluchtende fietsdief aan te houden; het maatschappelijk nadeel dat hier kan voortspruiten uit het feit dat de dief niet zou worden gevat, kan niet opwegen tegen het risico van een eventueel dodelijk treffen van de dader.

Het trekken van een grens tussen wat als ernstig misdrijf te beschouwen is en wat niet, is uiteraard zeer moeilijk. Alleen zou men in dit verband kunnen stellen dat slechts een *misdad* daarvoor in aanmerking kan komen, hoewel dan toch weer niet alle misdaden zonder onderscheid; ook andere voorwaarden dienen daarbij nog vervuld te zijn.

b) Het ernstig misdrijf moet bovendien een *zware aantasting van de rechtsorde* uitmaken. Dit is dan echter zo op te vatten dat daarbij niet bepalend is het door de wet in abstracto voor de misdaad gestelde strafquantum, maar wel het reële permanente gevaar dat voor de gemeenschap zou ontstaan, indien de dader niet zou worden gevat.

Een passionele moord is beslist een ernstig misdrijf. Nochtans ontstaat daaruit geen permanente toestand van gevaar voor de maatschappij, omdat herhaling wellicht niet te vrezen is. Men kan dan ook niet zeggen dat deze misdaad, hoe objectief zwaarwichtig zij ook weze, een zware aantasting van de rechtsorde uitmaakt, in de zin zoals het hier te beschouwen is, zodat gebruik van een vuurwapen om tot de aanhouding van de dader te kunnen overgaan niet te verantwoorden lijkt.

Roofovervallen en andere gelijkaardige misdaden, zelfs indien de daders daarbij geen doodslag pleegden, worden in abstracto door de wet niet zwaarder strafbaar gesteld (integendeel soms minder zwaar) dan een passionele moord, maar veroorzaken een permanente onveiligheid voor de gemeenschap, zolang de daders niet konden aangehouden worden. Soortgelijke misdaden zijn derhalve niet enkel als ernstige misdrijven te beschouwen, maar tevens als een zware aantasting van de rechtsorde uitmakend.

Het maatschappelijk nadeel dat hier zou voortspruiten, indien men de daders niet spoedig onschadelijk maakt, lijkt mij groter te zijn dan en dus op te wegen tegen de nadelen die het gevolg zouden kunnen zijn van een gewapend optreden tegen de daders, ook al moet dit dan steeds gepaard gaan met ernstig risico van een eventueel dodelijk treffen.

c) Ieder *uitstel* van aanhouding moet van aard zijn om een *onaanvaardbaar te achten gevaar voor de rechtsorde* met zich mede te brengen.

Dit sluit onmiddellijk aan bij wat we zoëven hebben gezegd in verband met de draagwijdte van de voorwaarde dat het misdrijf een zware aantasting van de rechtsorde moet uitmaken.

Indien uit de omstandigheden blijkt dat de dader later, zonder dat men wellicht zijn toevlucht zal moeten nemen tot dit uiterste middel, zal kunnen aangehouden worden (bv. omdat zijn identiteit bekend is, enz...), dan kan een onmiddellijk gewelddadig optreden met vuurwapens niet gerechtvaardigd worden, omdat er dan blijkbaar ook geen noodzaak meer bestaat. Aard en omvang van het aangewend geweld worden immers alleen door noodzaak gerechtvaardigd. Er zal maar noodzaak voorhanden zijn, indien ieder uitstel van aanhouding een onaanvaardbaar gevaar voor de rechtsorde voor gevolg zou hebben.

d) Ten slotte mag het aanwenden van geweld door middel van een vuurwapen tegen de dader van een ernstig misdrijf, dat een zware aantasting van de rechtsorde uitmaakt, de *veiligheid van derden niet in gevaar brengen*.

Indien een zware aantasting der rechtsorde slechts zou te voorkomen zijn door gebruik van vuurwapens, evenwel in omstandigheden die bovendien ook voor derden evidente gevaren zouden insluiten, dan moet daarvan afgezien worden. Het nadeel voor de maatschappij moet hier verkozen worden boven het risico een persoon, die totaal vreemd is aan de gebeurtenis waarin de politie misshien terecht zou oordelen met de meest krachtadige middelen te moeten optreden, ernstig te verwonden of te doden.

21. De hierboven vermelde concrete normen, die werden afgeleid uit de algemene principes van de noodtoestand, toegepast op het specifiek probleem van het gebruik van vuurwapens tegen personen door politieambtenaren bij het verrichten van een aanhouding, tonen reeds duidelijk aan dat het gebruik van vuurwapens tegen personen slechts in een beperkt aantal gevallen door het voorhanden zijn van noodtoestand zal kunnen gerechtvaardigd worden. Meer bepaald blijken deze normen slechts vervuld te kunnen zijn in gevallen van bijzonder zwaarwichtige criminaliteit en juist deze waarvoor het scheppen van meer doeltreffende actiemiddelen voor de politie door sommige auteurs bepleit werd ⁽²³⁾.

22. Een eerste opwerping die men wellicht zou kunnen geneigd zijn aan te voeren tegen ieder gebruik van vuurwapens bij het verrichten van een aanhouding — het geval van wettige verdediging natuurlijk uitgezonderd — is het gevaar voor misbruiken. Dat iedere buitensporigheid in dit opzicht ten stelligste moet vermeden worden, ligt voor de hand. Men mag echter m.i. dit gevaar van misbruiken niet overdrijven; de politieambtenaar is er zich wel van bewust dat hij achteraf verantwoording zal moeten afleggen over zijn optreden en dat het uiteindelijk de rechtbank zal zijn die zal oordelen of in concreto werd voldaan aan alle voorwaarden die dit optreden, als door noodtoestand gerechtvaardigd, kunnen doen aanvaarden. Trouwens ook in geval van wettige verdediging bestaat uiteraard steeds hetzelfde gevaar; ook hier zal het uiteindelijk de rechtbank zijn die zal oordelen of de feitelijke situatie het optreden kan rechtvaardigen.

23. Een tweede opwerping, die men zou kunnen aanvoeren, is het gevaar van vergissingen. De politieambtenaar die zich voor de keuze gesteld ziet al of niet van zijn vuurwapen gebruik te maken, moet een beslissing nemen in omstandigheden die hem daarvoor weinig tijd laten; een verkeerde beoordeling van de situatie is dus niet denkbeeldig en zou tragische consequenties kunnen hebben. Dit gevaar voor vergissingen bestaat echter evenzeer bij wettige verdediging; en nochtans neemt men aan dat in dergelijk geval er toch nog rechtvaardiging zou bestaan op grond van dwaling ⁽²⁴⁾.

Wij menen daarom dat ook bij noodtoestand een verkeerde beoordeling van de situatie op grond van dwaling zou gerechtvaardigd zijn, indien redelijkerwijze zou kun-

nen aangenomen worden dat in gelijkaardige omstandigheden een normaal denkend en oordelend persoon dezelfde beoordelingsfout zou begaan hebben.

Het gevaar voor dergelijke vergissingen in de beoordeling kan wellicht in aanzienlijke mate beperkt worden door een ernstige selectie bij de recrutering van het politiepersoneel en een doelmatige professionele opleiding, waarbij men er in de allereerste plaats zou moeten van doordringen zijn dat één der belangrijkste eisen van professionele geschiktheid voor de politieambtenaar erin bestaat zich snel en koelbloedig een scherp en evenwichtig oordeel te kunnen vormen over de juiste betekenis en draagwijdte van een situatie.

Want zelfs indien men ertoe zou komen om in een tekst uitdrukkelijk het recht te verlenen aan politieambtenaren om, bij het verrichten van een aanhouding, gebruik te maken van vuurwapens, en daarbij zelfs met de meeste nauwkeurigheid de concrete normen te bepalen, die dit gebruik, als door noodtoestand gerechtvaardigd, moeten doen aanvaarden, dan nog zal men nooit de politieambtenaar kunnen ontslaan van de verplichting — evenmin als de expliciete tekst over de wettige verdediging dit heeft gekund — om zelf in eerste instantie de gegeven situatie te beoordelen.

VII. Besluit.

24. Op grond van de beschouwingen, die in de voorgaande paragrafen werden ontwikkeld, menen wij als volgt te kunnen besluiten.

a) Niet alleen wettige verdediging, maar ook de andere rechtvaardigingsgronden en met name ook *noodtoestand* kunnen de « wettige reden » uitmaken die, krachtens art. 257 S.W., het aanwenden van geweld door politieambtenaren tegen personen rechtvaardigt.

b) Iedere vorm van geweld tegen personen, ook gebruik van vuurwapens, kan op grond van art. 257 S.W. gerechtvaardigd zijn, dit in de mate waarin, door het voorhanden zijn van noodtoestand, de aangewende vorm van geweld als het enig en onmisbaar middel te beschouwen is.

c) Noodtoestand, van aard om gebruik van wapens tegen personen te wettigen, kan slechts bestaan wanneer de noodzaak een persoon ten allen prijze aan te houden, ook op gevaar af van hem dodelijk te kwetsen of mogelijk te doden, dwingend vereist is ter vrijwaring van het hoger belang van beveiliging der rechtsorde.

d) De beveiliging van de rechtsorde zal alleen dan als een hoger belang te beschouwen zijn en eventueel te stellen boven het recht op leven van een individu, wanneer:

- deze rechtsorde door een ernstig misdrijf zwaar werd of dreigt aangetast te worden;
- ieder uitstel van aanhouding een onaanvaardbaar te achten gevaar voor deze rechtsorde zou veroorzaken;
- het noodzakelijk aan te wenden middel, meer bepaald gebruik van een vuurwapen tegen personen, geen ernstig risico blijkt mede te brengen voor buitenstaanders.

25. Het lijkt niettemin wenselijk dat de wet het aanwenden van geweld door de politie, in de uitoefening van haar repressieve taak, met inbegrip van het gebruik van vuurwapens tegen personen, op uitdrukkelijke wijze zou regelen; ook al menen wij dat een dergelijke regeling geen nieuwe en autonome rechtvaardigingsgrond in het strafrecht zou invoeren, maar slechts zou neerkomen op de toepassing van het algemeen beginsel dat noodtoestand het stellen van daden, die door de wet, in normale omstandigheden, als misdrijf strafbaar gesteld zijn, rechtvaardigt.

In de reeds geciteerde studie van J. Velu en P. God-

ding, getiteld « L'utilisation des armes à feu par les agents de l'autorité ou de la force publique en cas d'agression armée »⁽²⁵⁾, stellen de auteurs voor in het strafwetboek een art. 417bis op te nemen, waarin met *ogenblikkelijke noodzaak van verdediging* (waarover gehandeld wordt in art. 417 S.W.) zou worden gelijkgesteld het geval van de politieambtenaar die, met het oog op de aanhouding van personen die de vlucht nemen en tegen wie ernstige aanwijzingen bestaan dat zij deelnamen aan een gewapende overval of op het punt staan een dergelijke overval te plegen, door middel van een vuurwapen één van deze personen doodt of kwetst. In hun ontwerp van tekst maken ze evenwel een dubbele restrictie:

— behoudens het geval dat ze zich in staat van wettige verdediging zouden bevinden, moeten de politieambtenaren voorafgaandelijk een mondelinge verwittiging laten horen of een verwittigingschot;

— in geen geval mag van vuurwapens gebruik gemaakt worden, indien daardoor het leven van personen, vreemd aan het gebeuren, zou worden in gevaar gebracht.

Wij kunnen de strekking van dit ontwerp van tekst grotendeels bijtreden. Alleen zouden wij daarbij twee bemerkingen willen formuleren:

1. De rechtsgrond waarop de rechtvaardiging van het gebruik van vuurwapens tegen personen in het voorontwerp van tekst gesteund wordt, is niet de wettige verdediging, maar blijkt de noodtoestand te zijn.

Het lijkt daarom wenselijk de voorgestelde tekst niet in te lassen in het kader van de artikelen 416 en 417 S.W., die juist de wettige verdediging betreffen, maar onder te brengen in de context van art. 257 S.W., dat de rechtvaardiging van geweld door politieambtenaren, ook buiten het geval van wettige verdediging, voorziet.

2. In het licht van de in deze bijdrage naar voor gebrachte beschouwingen, menen wij bovendien dat noodtoestand niet enkel het gebruik van vuurwapens kan rechtvaardigen tegen personen die verdacht worden van een *gewapende* overval of een poging daartoe (hoewel dit wel het meest sprekend geval is), maar ook van andere soortgelijke ernstige misdrijven, die een zware aantasting van de rechtsorde uitmaken en die de onverwijlde aanhouding van de verdachte noodzakelijk maken, wil men de maatschappij niet aan een ernstig en permanent dreigend gevaar blootstellen.

Wij menen daarom ook dat de formulering van de Nederlandse regeling terzake, zoals ze werd uitgewerkt in de reeds vernoemde *Bijstandsinstructie* en *Instructie voor het Korps Rijkspolitie* van 10 februari 1966, de voorkeur zou verdienen.

J. D'HAENENS,

*Substituut-Procureur des Konings,
Assistent aan de Rijksuniversiteit
te Gent.*

(1) J. Simon, *Strafvordering*, Brussel, 1949, blz. 11, nr. 10.
(2) Zie ook art. 22 wet van 2 december 1957 op de Rijks-wacht.

(3) Zie daarover: H. Bekaert, *Preadvies over de voorlopige hechtenis in het Belgisch recht*, Zwolle, 1948, blz. 5-6; Th. Versee, *Preadvies over de vrijheidsbeneming in het Belgisch strafproces*, Zwolle, 1965, blz. 37, nr. 47; Zie ook: art. 16 Wtb. v. Strafv.

(4) E. Janssens, *Het gebruik van vuurwapens tot behoud van de openbare orde*, De Politieofficier, 1966, nr. 5, blz. 7-17; - art. 19-20, wet van 2 december 1957 op de Rijkswacht; - art. 105 en 106 gemeentewet; - art. 128, 129 en 139 provinciewet.

(5) C.J. Vanhoudt en W. Calewaert, *Belgisch Strafrecht*, Gent, 1968, DL II, blz. 414, nr. 796.

(6) J. Velu, *Le régime de l'arrestation et de la détention préventive, à la lumière de l'évolution du droit international*, Rev. dr. pén., 1965-1966, blz. 711, nr. 48.

J. Velu en P. Godding, *L'utilisation des armes à feu par les agents de l'autorité ou de la force publique en cas d'agres-*

sion armée, Rev. de la Gendarmerie, nr. 32 (avril 1968), blz. 8, nr. 4.

Omzendbrief Minister van Justitie 19 augustus 1913; Zie ook Rb. Antwerpen, 6 juli 1950, Rechtsk. Weekbl., 1950-51, kol. 317 (impliciete oplossing).

(7) C.J. Vanhoudt en W. Calewaert, Belgisch Strafrecht, Gent, 1968, Dl. II, blz. 459, nr. 872; A. Marchal, De l'état de légitime défense en droit pénal belge, Rev. dr. pén., 1966-1967, blz. 958-959, nr. 19.

Sommige auteurs verdedigen de stelling dat wettige verdediging ook de bescherming van goederen zou betreffen (R. Garraud, Traité théorique et pratique du droit pénal français, Parijs 1914, Dl. II, blz. 22-24, nr. 445 - IV; F. Thiry, Cours de droit criminel, Luik 1909, blz. 139, nr. 146).

(8) A. Prins, Science pénale et droit positif, Brussel, 1899, blz. 193, voetnoot 1; - E. Garçon, Code pénal annoté, Parijs, 1956, Dl. II, art. 328, nr. 70.

(9) J. Velu en P. Godding, L'utilisation des armes à feu par les agents de l'autorité ou de la force publique en cas d'agression armée, Rev. de la Gendarmerie, nr. 32 (avril 1968), blz. 9, nr. 12.

(10) J. Velu, Le régime de l'arrestation et de la détention préventive, à la lumière de l'évolution du droit international, Revue. d. pén., 1965-1966, blz. 712, nr. 49.

(11) J. Velu, Le régime de l'arrestation et de la détention préventive, à la lumière de l'évolution du droit international, Rev. dr. pén., 1965-1966, blz. 713, nr. 51.

(12) Een opsomming van de voornaamste teksten vindt men in: J. Velu en P. Godding, L'utilisation des armes à feu par les agents de l'autorité ou de la force publique en cas d'agression armée, Rev. de la Gendarmerie, nr. 32 (avril 1968), blz. 10, nr. 17.

(13) A. Verhoek, De nieuwe instructie betreffende het aanwenden van geweld, Algemeen politiebld, 1966, blz. 245-246.

(14) A. Verhoek, De nieuwe instructie betreffende het aanwenden van geweld, Algemeen Politiebld, 1966, blz. 249.

(15) A. Verhoek, *ibid.*, blz. 246.

(16) A. Verhoek, Het wapengebruik van de politie, Algemeen politiebld, 1966, blz. 303.

(17) P. Foriers, De l'état de nécessité, Brussel, 1951, meer bepaald blz. 332-337, nrs. 503-506, - zie ook: A. Leyvraz, Devoirs et protection du policier dans ses interventions (Devoir de fonction, légitime défense, état de nécessité), Rev. intern. Crimin. et pol. technique, Genève, 1955, blz. 262-267; - F. Menges, La contrainte directe en particulier lors de l'usage des armes à feu, Rev. intern. crimin. et pol. technique, Genève, 1965, blz. 131-142.

(18) Art. 257 S.W. dat verwijst naar art. 266 S.W. voorziet enkel strafverzwaring, indien het geweld een *misdaad* of een *wanbedrijf* uitmaakt, doch niet voor het geweld dat slechts een overtreding zou zijn; daarentegen is de wettige reden rechtvaardigend voor alle misdrijven en dus eveneens voor overtredingen.

(19) J. Nypels en J. Servais, le Code pénal belge interprété, Brussel, 1897, Dl. II art. 257, nr. 4; - M. Carnot, Comm. sur le Code pénal, Brussel, 1835; Dl. I, blz. 322.

(20) E. Garçon, Code pénal annoté, Parijs 1952, Dl. I, art. 186, nrs. 24 en 28.

(21) E. Garçon, o.c., Dl. I, art. 186, nr. 34 - M. Rigaux en P.E. Trousse, Les crimes et les délits du code pénal, Brussel, 1639, Dl. IV, blz. 329.

(22) M. Rigaux en P.E. Trousse, o.c., Dl. IV, blz. 329-330.

(23) Zie noot 11.

(24) J. Rubbrecht, Inleiding tot het Belgisch Strafrecht, Leuven, 1958, blz. 113; A. Marchal, De l'état de légitime défense en droit pénal belge, Rev. dr. pén., 1966-1967, blz. 970, nr. 34.

(25) Rev. de la Gendarmerie, nr. 32 (avril 1968), blz. 8-14.

RECHTSpraak

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 5 april 1968.

Voorzitter: M. Belpaire.

Raadsheer-verslaggever: M. de Vreese.

Advocaat-generaal: M. Charles.

Advocaten: Mrs. Bayart en Van Leynseele.

Bewijs in burgerlijke zaken en in zaken van koophandel. —

Verbintenis de produktie van de wederpartij tegen een bepaalde prijs te kopen. — Beding dat niet meer zal moeten gekocht worden dan wat met een normale winst kan voortverkocht worden. — Bewijslast betreffende deze laatste omstandigheid.

Eiseres tot cassatie had er zich toe verbonden gedurende een termijn van drie jaar de totale produktie van haar wederpartij tegen een bepaalde prijs te kopen; de overeenkomst voegde daaraan toe, dat eiseres niet zou gehouden zijn meer te kopen dan wat zij met een normale winst zou kunnen verkopen. De wederpartij heeft een geding tot ontbinding van de overeenkomst ingeleid op grond dat eiseres vanaf een bepaalde datum geen bestellingen meer deed.

Uit de regelen omtrent de bewijslast, zoals die uit art. 1.315 B.W. voortvloeiën, volgt, dat eiseres behoort te bewijzen dat de omstandigheid, waardoor zij geheel of gedeeltelijk van haar verbintenis was bevrijd, zich voordeed, en dat het niet de wederpartij behoort te bewijzen dat eiseres de niet afgenomen produktie met een normale winst had kunnen verkopen.

N.V. Eurimpex t./ Mr. Bruggeman q.q.

Gelet op het bestreden arrest, op 25 november 1966 door het Hof van Beroep te Brussel gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 avn de Grondwet, 1126, 1129, 1134, 1135, 1168, 1181, 1183, 1315, 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek;

doordat, na geconstateerd te hebben dat luidens de in juli 1962 tussen de gefailleerde en eiseres gesloten overeenkomst deze laatste zich verbindt gedurende minstens drie jaar de volledige produktie van de gefailleerde te kopen, doch tevens dat luidens artikel 2 van het contract eiseres niet gehouden is meer af te nemen dan hetgeen zij met een normale winst zou kunnen verkopen, het bestreden arrest beslist dat de vordering, welke door de gefailleerde tegen eiseres werd ingesteld tot ontbinding van de overeenkomst en tot schadevergoeding wegens de beweerde niet-naleving van de overeenkomst door eiseres, principieel gegrond is om de reden dat de hogervermelde beperking van de verbintenissen van eiseres een ontbindende voorwaarde uitmaakt, dat eiseres de bewijslast heeft van de vervulling van die voorwaarde, en dat dienvolgens eiseres moet bewijzen dat zij werkelijk van de gefailleerde gekocht heeft al hetgeen zijzelf met een normale winst-margina kon voortverkopen en dat het achterwege blijven van elke bestelling vanaf de maand oktober 1963 verantwoord is door een onoverkomelijke onmogelijkheid verder nog met een normale winst te kunnen voortverkopen, en om de reden dat de ter bewijsoverleging hiervan overgelegde elementen ontoereikend zijn en eiseres evenmin te dien einde een doeltreffend bewijsaanbod doet;

terwijl nu in de overeenkomst was bedongen dat eiseres niet gehouden zou kunnen worden een hogere produktie af te nemen dan die welke zij met een normale winst zou kunnen verkopen, deze beperking van haar verbintenissen beschouwd moet worden hetzij als een bepaling van het voorwerp van die verbintenissen in de zin van de artikelen 1126 en 1129 van het Burgerlijk Wetboek, hetzij als een opschortende voorwaarde in de zin van de artikelen 1168 en 1181 van gezegd wetboek, doch niet als een ont-

bindende voorwaarde in de zin van de artikelen 1168 en 1183 van hetzelfde wetboek, zodat de gefailleerde, overeenkomstig de bepalingen van artikel 1315 van gezegd wetboek, moet bewijzen, hetzij dat zijn door eiseres niet afgenomen produktie tot het voorwerp van de verbintenis van eiseres behoort, hetzij dat de voorwaarde bepaald voor het ontstaan van die verbintenis vervuld werd, waaruit volgt dat de gefailleerde had moeten bewijzen dat zijn door eiseres niet afgenomen produktie door deze met een normale winstmargina verkocht had kunnen worden;

terwijl, meer bepaald, zowel uit de bewoordingen van het contract als uit de manier waarop die bewoordingen door het arrest worden weergegeven blijkt dat op geen enkel ogenblik voor eiseres de verbintenis ontstond de produktie van de gefailleerde te kopen indien zij niet met een normale winstmargina kon verkocht worden, waaruit volgt dat het tegenstrijdig is deze toestand gelijk te stellen met die welke voortvloeit uit de aanwezigheid in de overeenkomst van een ontbindende voorwaarde in de zin van de artikelen 1134 en 1135 van het Burgerlijk Wetboek gezien in dit laatste geval de verbintenis vóór de vervulling van de voorwaarde uitgevoerd moet worden en deze vervulling als gevolg heeft dat de zaken in hun vroegere toestand moeten hersteld worden;

terwijl dienvolgens, door te beslissen zoals gezegd, het arrest de verbindende kracht heeft miskend welke door de artikelen 1134 en 1135 van het Burgerlijk Wetboek aan de overeenkomst wordt gehecht, alsook de bewijskracht welke door de artikelen 1319, 1320 en 1322 van gezegd wetboek aan het contract wordt gehecht, en tevens een tegenstrijdigheid in zijn motivering vertoont, waaruit volgt dat die motivering niet voldoet aan het voorschrift van artikel 97 van de Grondwet;

Overwegende dat het contract, na te hebben bedongen dat eiseres zich ertoe verbindt gedurende een termijn van drie jaar de totale produktie van Mungioli, thans gefailleerde, tegen een bepaalde prijs te kopen, eraan toevoegt dat eiseres nochtans niet zal kunnen gehouden zijn een hogere produktie af te nemen dan die welke zij met een normale winst zou kunnen verkopen;

Overwegendes dat het contract zodoende, na het voorwerp van de overeenkomst, namelijk het afnemen van de ganse produktie van de gefailleerde, te hebben bepaald, er een beperking aan toevoegt waarbij eiseres van een gedeelte of van het geheel van haar verbintenis wordt bevrijd namelijk de onmogelijkheid voor haar geheel of een gedeelte van deze produktie met een normale winst te verkopen;

Overwegende dat het middel het arrest verwijt de bewijslast van die omstandigheid, namelijk van het feit dat, indien eiseres vanaf oktober 1963 geen verdere bestellingen bij de gefailleerde meer deed, zulks te wijten was aan de onmogelijkheid de produktie met een normale winst te verkopen, op eiseres te hebben gelegd;

Overwegende dat uit de regelen omtrent de bewijslast, zoals die uit artikel 1315 van het Burgerlijk Wetboek voortvloeien, volgt dat het eiseres behoort te bewijzen dat de omstandigheid, waardoor zij geheel of gedeeltelijk van haar verbintenis was bevrijd, zich voordeed, en dat het niet de gefailleerde behoort te bewijzen dat eiseres de niet afgenomen produktie met een normale winst had kunnen verkopen;

Overwegende dat het arrest, in feite en soeverein vaststellend dat eiseres voormeld bewijs niet brengt en dienaangaande ook geen doeltreffend aanbod van bewijs doet, de vordering tot ontbinding van de overeenkomst en tot schadevergoeding in principe gegrond verklaart;

Overwegende dat dienvolgens, zelfs indien het arrest ten onrechte overweegt dat het kwestieuze beding een

ontbindende voorwaarde was, de bestreden beslissing niettemin wettelijk is gerechtvaardigd, zodat het middel dienaangaande zonder belang is;

Overwegende dat uit het bovenstaande blijkt dat het arrest, door de bewijslast van de onmogelijkheid om de produktie van de gefailleerde met een normale winst te verkopen op eiseres te leggen, de bewijskracht van het contract niet miskent en een uitlegging ervan geeft die met zijn termen geenszins onverenigbaar is;

Overwegende dat het middel niet kan worden aangenomen;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek;

doordat het bestreden arrest de door de gefailleerde ingestelde vordering tot ontbinding van de in juli 1962 met eiseres gesloten overeenkomst en tot schadevergoeding, op grond van een beweerde niet-naleving door deze laatste, principieel gegrond verklaart om de reden dat artikel 2 van het contract bepaalt dat eiseres niet gehouden is meer af te nemen dan hetgeen zij met een normale winst zou kunnen verkopen, dat eiseres bewust beding inroept om de niet-uitvoering van de haar opgelegde koopverplichting te rechtvaardigen, en dat zij niet bewijst in de onmogelijkheid te hebben verkeerd de produktie van de gefailleerde met een normale winst te kunnen verkopen;

terwijl in haar voor het hof van beroep genomen conclusie eiseres niet stelde dat de niet-uitvoering van de haar opgelegde koopverplichting gerechtvaardigd is, maar liet gelden dat, door voormeld beding, haar verplichtingen duidelijk worden begrensd, dat eerst het voorwerp en de omvang van een verbintenis dienen te worden bepaald vooraleer men van niet-naleving kan gewagen, dat zij haar verplichtingen heeft nageleefd en dat zij niet verder is gehouden dan tot datgene waartoe zij zich heeft verplicht;

terwijl dienvolgens, door het verweermiddel van eiseres te interpreteren zoals gezegd, het arrest de bewijskracht heeft miskend welke door de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek aan voormelde conclusie wordt gehecht, en bijgevolg die conclusie niet passend beantwoordt, hetgeen gelijkstaat met een gebrek aan de door artikel 97 van de Grondwet vereiste motivering;

Overwegende dat eiseres in conclusie voor het hof van beroep stelde dat het beding, luidens hetwelk zij niet zou kunnen gehouden zijn een hogere produktie af te nemen dan die welke zij met een normale winst zou kunnen verkopen, een «beperking» is welke haar verplichtingen duidelijk «begrenst» en dat «eerst het voorwerp en de omvang van een verbintenis» moeten worden bepaald, vooraleer men van de niet-naleving ervan kan gewagen;

Overwegende dat het arrest, door de bewijslast van de onmogelijkheid om de produktie met een normale winst te verkopen, en meteen van de door eiseres aangevoerde begrenzing van haar verplichtingen, ten laste te leggen van eiseres, door vast te stellen dat deze in gebreke bleef dit bewijs te leveren of een doeltreffend aanbod van bewijs daarvan te doen, en dientengevolge de vordering tot ontbinding van de overeenkomst en tot schadevergoeding principieel gegrond te verklaren, de bewijskracht van de conclusie van eiseres niet miskent en deze conclusie passend beantwoordt;

Dat het middel feitelijke grondslag mist;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiseres in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 26 februari 1968.

Voorzitter : M. Louveaux.
Raadsheer-verslaggever : M. Busin
Advocaat-generaal : M. Charles.

Schade en schadeloosstelling. — Materiële schade van de weduwe. — Overlevingspensioen van de weduwe. — Niet af te trekken.

Het bestreden arrest heeft van het bedrag, dat als grondslag dient voor het berekenen van het kapitaal dat aan de weduwe van het slachtoffer van een ongeval als vergoeding voor haar materiële schade is toegekend, het bedrag afgetrokken van het overlevingspensioen dat zij geniet.

Het overlevingspensioen dat aan de weduwe ingevolge het overlijden van haar echtgenoot is toegekend, is gegrond op de overeenkomst die deze laatste aan zijn werkgever verbond en op de wetgeving betreffende het rust- en overlevingspensioen van de mijnwerkers. Het heeft niet de vergoeding van schade ten doel. Het moet derhalve niet worden afgetrokken van de bedragen die de weduwe kan bekomen ter vergoeding van de materiële schade, veroorzaakt door het door de dader van het ongeval gepleegde misdrijf van doden door onvoorzichtigheid.

Antonangeli t/ Pirard.

Gelet op het bestreden arrest, op 20 juni 1967 door het Hof van beroep te Luik gewezen, uitsluitend rechtdoende over de burgerlijke belangen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van artikelen 1382, 1383 van het Burgerlijk Wetboek, 3, 4 van de wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering, 2, paragrafen 2 en 3, 15, 16, 17, 18 19 van het koninklijk besluit van 28 mei 1958 tot vaststelling van het statuut van het Nationaal Pensioenfonds voor mijnwerkers, inzake inrichting van de rust- en weduwepensioenregeling, en 97 van de Grondwet ;

doordat het bestreden arrest, om de materiële schade te ramen die eisers ingevolge het overlijden van haar echtgenoot heeft geleden, op grond van de overweging dat zij een overlevingspensioen genoot en aldus de inkomsten die haar man haar bezorgde toen hij nog leefde, enigszins geheel of gedeeltelijk voort ontving, heeft beslist dat het niet opgaat dit pensioen systematisch ter zijde te laten onder de gegevens die moeten dienen om de werkelijke vermindering van de inkomsten van het slachtoffer te berekenen en dientengevolge het jaarlijks bedrag van dit pensioen heeft afgetrokken van het bedrag dat als grondslag dient voor het berekenen van het kapitaal dat aan eiseres als vergoeding voor haar materiële schade is toegekend ;

terwijl nu het overlevingspensioen dat aan eiseres ingevolge het overlijden van haar echtgenoot is toegekend, haar verschuldigd is krachtens de overeenkomst die deze laatste aan zijn werkgever verbond en krachtens de wetgeving betreffende het rust- en overlevingspensioen van de mijnwerkers, en niet de vergoeding is van de schade veroorzaakt door het door verweerder gepleegde misdrijf, dit pensioen niet het gevolg heeft kunnen hebben dat eiseres daardoor vergoed werd voor de schade door haar geleden wegens derving van het gedeelte van het loon van haar echtgenoot dat deze niet aan zijn persoonlijk onderhoud besteedde, en dan ook niet moest worden afgetrokken van de schadevergoeding die verweerder aan eiseres verschuldigd was (schending van alle in het middel vermelde wetsbepalingen behalve artikel 97 van de Grondwet) en terwijl,

het bestreden arrest, bij gebrek aan vaststelling dat het aan eiseres toegekende overlevingspensioen in het onderhavige geval een schadeloosstellend karakter had, de gedane afrekening niet wettelijk heeft verantwoord (schending van alle in het middel vermelde wetsbepalingen) ;

Overwegende dat het overlevingspensioen dat aan eiseres ingevolge het overlijden van haar echtgenoot is toegekend, gegrond is op de overeenkomst die deze laatste aan zijn werkgever verbond en op de wetgeving betreffende het rust- en overlevingspensioen van de mijnwerkers ;

Dat het niet de vergoeding van schade ten doel heeft ;

Dat het derhalve niet moet worden afgetrokken van de bedragen die eiseres kan bekomen ter vergoeding van de materiële schade veroorzaakt door het door verweerder gepleegde misdrijf van doden door onvoorzichtigheid ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest, in zover het van het bedrag dat als grondslag dient voor het berekenen van het kapitaal dat aan eiseres als vergoeding voor haar materiële schade is toegekend, het bedrag aftrekt van het overlevingspensioen dat zij geniet, aldus het bedrag dezer schade vaststelt op 352.666 frank, plus de vergoedende en moratoire interest op dit bedrag, en eiseres in de kosten van hoger beroep veroordeelt ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Veroordeelt verweerder in de kosten, behalve die van de — onnodige — betekening van de voorziening aan het openbaar ministerie, welke ten laste van eiseres zullen blijven ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

NOOT.— In dezelfde zin : Cass. 10 juni 1963, R.W. 1963-1964, 961 en Cass. 4 april 1966 Pas. 1966 I, 1009.

Anders : Hof Brussel, 14 december 1966, J.T. 1966, 297 en Hof Luik, 19 oktober 1967, J.T. 1968, 298. Dit laatste arrest citeert het door vorenstaande beslissing vernietigde arrest van 20 juni 1967.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 11 maart 1968.

Voorzitter : M. Van Beirs.
Raadsheer-verslaggever : M. de Waersegger.
Advocaat-generaal : M. Depelchin.

1. Schade en schadeloosstelling. — Slachtoffer geniet een vergoedingspensioen. —
2. Burgerlijke rechtsvordering. — Voorbehoud voor de toekomst. — Weigering. — Motivering.

1. Behalve wanneer de materiële dader van het ongeval ten gevolge waarvan een invaliditeitspensioen met toepassing van de gecoördineerde wetten van 5 oktober 1948 en van de artikelen 1 en 4 van de wet van 9 maart 1953 wordt toegekend, een staatsorgaan is, is een dergelijk pensioen vreemd aan de verplichting van de dader van het ongeoorloofde feit tot algehele vergoeding van de schade, voortspruitende uit de aantasting door zijn schuld, van de arbeidsongeschiktheid van het slachtoffer.

2. Het slachtoffer van een ongeval had vóór de feiten-rechter bij conclusie gevraagd hem akte te verlenen «van het voorbehoud dat hij voor de toekomst maakt ingeval zijn toestand nog zou verergeren».

Door zich ertoe te beperken te zeggen, dat er geen grond is om een voorbehoud te verlenen, antwoordt de rechter niet op die conclusie.

Fluzin t./ Belleflamme.

Gelet op het bestreden arrest, op 13 april 1967 door het Hof van Beroep te Luik gewezen, rechtdoende over de burgerlijke belangen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek, 3 en 4 van de wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering, 1 en 4 van de wet van 9 maart 1953, houdende sommige aanpassingen in zake militaire pensioenen en verlenging van kosteloze genees- en artseneijkundige verzorging voor de militaire invaliden in vrede-tijd, zoals zij is gewijzigd bij de wet van 29 maart 1956, 1, 2, 3 en 52 van de wetten op de vergoedingspensioenen, op 5 oktober 1948 gecoördineerd en bij artikel 3, paragrafen 1 en 2 van de wet van 26 juli 1952 gewijzigd, en 97 van de Grondwet;

doordat het bestreden arrest, met hervorming van de beslissing van de eerste rechter, de raming van de materiële schade van 1.973.444 frank tot 400.000 frank herleid heeft, schade door eiser geleden wegens de blijvende arbeidsongeschiktheid tengevolge van het betwiste ongeval en inzonderheid bestaande in het verlies van de inkomsten die het uitoefenen van zijn beroepsactiviteit hem in de toekomst moest bezorgen, en aldus heeft beslist op grond dat eiser krachtens de artikelen 1 en 4 van de wet van 9 maart 1953 een vergoedingspensioen geniet, dat het onverschillig is of zijn recht op vergoeding jegens de beklaagde een verschillende rechtsoorzaak heeft dan zijn recht op het bedoelde pensioen ten laste van de Staat..., dat de beklaagde krachtens de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek slechts kan gehouden zijn tot vergoeding van de schade die hij werkelijk veroorzaakt heeft, dat de feitelijke elementen die deze schade bepalen en er niet vreemd aan zijn, dus niet stelselmatig kunnen ontkend worden, dat, rekening gehouden met de schadeloosstelling voortspruitende uit de levenslange betaling van een vergoedingspensioen, de beklaagde geen vrijstelling van aansprakelijkheid zal genieten, maar in feite slechts datgene zal vergoeden waartoe hij werkelijk verplicht is, dat is wat overeenstemt met het materiële verlies dat eiser in de omstandigheden van de zaak, nog kan lijden; dat een algehele cumulatie van beide vergoedingen een dubbele schadeloosstelling voor dezelfde schade tot gevolg zou hebben..., dat de rechter, om de omvang van een schade te beoordelen en die schade juist te schatten, onder meer rekening moet houden met het feit dat, zoals hier, de geleden schade reeds geheel of gedeeltelijk is vergoed door een schuldenaar die daartoe wettelijk verplicht was, dat de burgerlijke partij niet gerechtigd is om van de beklaagde een vergoeding voor een verlies van inkomsten te eisen noch voor de tijd van de tijdelijke ongeschiktheiden noch voor de toekomst, dat immers bewezen is dat het vergoedingspensioen dat ze gekregen heeft en levenslang zal blijven genieten, deze schade geheel vergoed heeft en zal vergoeden... en dat de enige schade waar ze van de beklaagde nog een vergoeding kan vorderen, de morele schade is en de materiële schade voortspruitende uit de aantasting van zijn arbeidsongeschiktheid in het algemeen;

terwijl het door eiser genoten vergoedingspensioen vreemd is aan de verplichting van verweerder om de door zijn schuld veroorzaakte schade geheel te vergoeden, dit pensioen deze schade niet vergoedt, niet als voorwerp noch als oorzaak heeft de verplichting tot vergoeding die op verweerder rust, zodat de betaling van het pensioen geen invloed kan hebben op het bedrag van de door deze laatste verschuldigde schadevergoeding;

Overwegende dat, behalve wanneer de materiële dader van het ongeval ten gevolge waarvan een invaliditeitspensioen met toepassing van de gecoördineerde wetten van 5 oktober 1948 en van de artikelen 1 en 4 van de wet van 9 maart 1953 wordt toegekend, een staatsorgaan is, dergelijk pensioen vreemd is aan de verplichting van de dader van het ongeoorloofde feit tot algehele vergoeding van de schade, voortspruitende uit de aantasting door zijn schuld, van de arbeidsgeschiktheid van het slachtoffer;

Waaruit volgt dat het arrest, door de door eiser geleden en door verweerder te vergoeden schade te ramen, gelet op de in het middel aangenomen gronden, het bestreden beschikkend gedeelte niet wettelijk heeft gerechtvaardigd;

Dat het middel gegrond is;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 27 van de wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering, zoals gewijzigd bij artikel 1 van de wet van 30 mei 1961;

doordat nu eiser voor het hof van beroep bij conclusie gevraagd heeft hem akte te verlenen « van het voorbehoud dat hij voor de toekomst maakt ingeval zijn toestand nog zou verergeren », het bestreden arrest daarop antwoordt dat er geen grond is om aan eiser akte van zijn voorbehoud te verlenen, zonder die beslissing op enigerlei wijze te motiveren en terwijl de eis van een burgerlijke partij strekkende tot akte te doen verlenen van het door haar gemaakte voorbehoud omtrent een toekomstige schade de erkenning van een recht bedoelt, daar krachtens artikel 27, lid 2, van de wet van 17 april 1878, zoals gewijzigd bij de wet van 30 mei 1961, de dertigjarige verjaring pas begint te lopen vanaf de uitspraak van de beslissing die dit voorbehoud aanneemt, zodat de rechter verplicht is de verwerping van zulke eis te motiveren;

Overwegende dat het arrest door zich ertoe te beperken te zeggen dat er geen grond is om aan eiser een voorbehoud te verlenen, niet antwoordt op de in het middel bedoelde conclusie;

Dat het middel gegrond is;

Overwegende dat de voorziening niet tegen het openbaar ministerie is gericht;

Om deze redenen:

Vernietigt het bestreden arrest in zover het rechtdoet op eisers vordering, maar behoudens in de mate waarin het die vordering ontvankelijk verklaart;

Beveelt dat van het thans gewezen arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerder in de kosten, behalve die van de betekening van de voorziening aan het openbaar ministerie, welke ten laste van eiser zullen blijven;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

NOOT. — 1. Vergelijk in dit nummer ook Cass. 26 februari 1968 in zake Antonangeli t/ Pirard, met betrekking tot het overlevingspensioen van de weduwe van het slachtoffer.

2. Wanneer de correctionele rechtbank in een eindbeslissing aan de burgerlijke partij akte heeft verleend van haar voorbehoud voor de toekomst, is de rechtsvordering die de burgerlijke partij later instelt, een nieuwe vordering zodat het strafrecht niet bevoegd is om er kennis van te nemen (Cass. 8 februari 1965, R.W. 1965-1966, 1534).

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

3e Kamer. — 24 juni 1968

Voorzitter: M. Beeckmans de Westmeerbeek.

Raadsheren: MM. Holvoet en Van Leckwijck.

Op. Min.: M. Strijckmans.

Advocaten: Mrs. Chr. Vanderveren en H. Wouters.

Taalgebruik in gerechtszaken. — Echtscheiding. — De wet van 15 juni 1935 is toepasselijk op het inleidend rekwest. — Nietigheid der procedure wanneer het rekwest niet voldoet aan het wettelijk voorschrift betreffende het taalgebruik.

De wet van 15 juni 1935 op het taalgebruik in gerechtszaken is toepasselijk op het inleidend rekwest bij een procedure van echtscheiding.

Ten onrechte werd opgeworpen dat art. 4 der wet niet zou gelden voor het inleidend rekwest, daar het enkel toepasselijk zou zijn op « contentieuze rechtsplegingen ». Daar art. 4. voorziet dat « de akte tot inleiding van het geding » dient opgesteld te worden in de Nederlandse taal wanneer de verwerende partij in een Vlaamse gemeente woonachtig is, dient het toegepast te worden op het inleidend rekwest in zake echtscheiding.

De wetgever had stellig de bedoeling de preliminaire fase der rechtspleging in zake echtscheiding onder toepassing te doen vallen van de wet van 15 juni 1935, afgezien van de vraag of hij deze procedure als een contentieuze ofwel als een willige procedure beschouwde.

Indien hetgeen men noemt « het gerechtelijk kontrakt » in zake echtscheiding slechts ontstaat op het ogenblik der dagvaarding voor de Rechtbank, bestaat alsdan de instantie zelf reeds en wel namelijk door het neerleggen van het rekwest en het proces-verbaal betreffende de neerlegging, zodat alsdan reeds de betwisting bestaat en een betwisting ingeleid wordt.

Overtreding van art. 4 der wet van 15 juni 1935 heeft de nietigheid van de gehele procedure voor gevolg.

De Brul t./ D'Haeseleer.

Overwegende dat de vordering, door geïntimeerde ingeleid, ertoe strekt de echtscheiding tussen partijen te horen toelaten ten voordele van de man op grond van beledigingen van ergen aard;

Overwegende dat appellante in hoofddorde aanvoert dat de wijze van inleiding dezer procedure schending uitmaakt van artikels 3 en 4 van de wet van 15 juni 1935 betreffende het gebruik der talen in gerechtszaken, en dat bijgevolg heel de daaropvolgende procedure nietig is;

Overwegende dat bij het neerleggen van het geding-inleidend rekwest appellante inderdaad te Zaventem (een-talig Nederlandstalige gemeente) woonachtig en gevestigd was; dat het gedinginleidend rekwest niettemin in de Franse taal werd opgesteld, alsook het vonnis waarbij de termijn van schorsing te dagvaarden bepaald werd;

Overwegende dat geïntimeerde opwerpt dat deze voorafgaande rechtspleging buiten de toepassing van de wet van 15 juni 1935 zou vallen, daar « artikel 4 enkel toepasselijk is op contentieuze rechtsplegingen »;

Overwegende dat het beginsel der eentaligheid als de hoeksteen van de wet werd beschouwd;

Overwegende dat in artikel 4 der wet bepaald is dat « de akte tot inleiding van het geding » dient opgesteld te worden in de Nederlandse taal wanneer de verwerende partij in een Vlaamse gemeente woonachtig is;

Dat de wetgever niet gewaagd heeft van een dagvaarding, een citatie of een exploit, maar wel van een geding-inleidende akte; dat hieruit moet afgeleid worden dat hij aangenomen heeft dat zekere rechtsplegingen op een

andere wijze dan door een dagvaarding kunnen ingeleid worden en namelijk door een rekwest waardoor een geding van echtscheiding ingeleid wordt;

(cfr. Pierard, Commentaire de la législation en vigueur en 1938, § 75, blz. 42 en vlg.).

Overwegende overigens dat de wetgever van 1935 de procedurefase van verzoening in zake van echtscheiding bij de bespreking van de wet niet vergeten heeft;

Dat integendeel bij het voordragen van het wetsvoorstel dat de wet van 15 juni 1935 voorafging, door een volksvertegenwoordiger uitdrukkelijk voorgehouden werd (zie P. Doc. nr. 35, zitting Kamer van Volksvertegenwoordigers 1932-33) dat « de ganse rechtspleging » in de taal der partijen moest geschieden en dat « het geen zin » zou hebben indien in een geding tot echtscheiding daar waar het Burgerlijk Wetboek een reeks maatregelen voorschrijft « met het oog op een conciliatie der partijen » de rechter « zich in het Frans zou wenden tot een Vlaming die deze taal niet kent ». (zie Pasinomie 1935, blz. 418, 2e col);

Overwegende dat de wetgever van 1935 wel degelijk het doel had de preliminaire fase der rechtspleging inzake echtscheiding te regelen, afgezien van het punt te weten of hij ze als een contentieuze ofwel als een willige procedure beschouwde;

Dat het hierboven gedane citaat impliceert dat de eerste fase der rechtspleging inzake echtscheiding als contentieus werd aangezien door de wetgever van 1935; dat niets aanduidt, in de debatten van Kamer en Senaat, dat men desangaaende en andere opvatting heeft willen huldigen;

Overwegende dat indien hetgeen men noemt « het gerechtelijk kontrakt », inzake echtscheiding slechts ontstaat op het ogenblik der dagvaarding voor de rechtbank, de instantie zelf nochtans alsdan reeds bestaat en wel namelijk door het neerleggen van het rekwest en het proces-verbaal betreffende de neerlegging, zodat alsdan reeds de betwisting bestaat en een betwisting ingeleid wordt;

Overwegende dat men derhalve niet kan weerhouden dat de preliminaire fase der rechtspleging inzake echtscheiding « noch als een betwisting », « noch als een rechtspleging van willige rechtsmacht » zou kunnen worden beschouwd;

Overwegende dat de nietigheid van het aanvangstuk der procedure terzake, de nietigheid van heel de daaropvolgende procedure met inbegrip van de beide aangevochte vonnissen met zich medebregt;

Om die redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935; Alle andere besluiten verwerpende;

Gehoord de heer advocaat-generaal Stryckmans in zijn overeenkomstig advies in openbare zitting uitgebracht;

Verklaart de beroepen ontvankelijk en gegrond;

Dienvolgens:

Doet de vonnissen a quo te niet;

Opnieuw wijzende:

Zegt voor recht dat, bij tepassing van de wet van 15 juni 1935, de terzake ingestelde procedure in echtscheiding als onregelmatig en dus nietig te beschouwen is;

Verklaart de eis niet ontvankelijk;

Verwijst de geïntimeerde in de kosten van beide aanleggen.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

HOF VAN BEROEP TE GENT

7de Kamer. — 5 juni 1968.

Voorzitter: M. Fr. Vanparijs.

Raadsheren: M. R. Janssens en D. De Buck.

Substituut-procureur-generaal: M. P. Leroy.

Advocaten: Mrs. R. Posenae (Antwerpen) en J. Hubregtsen (Oostende).

1. Internationaal privaatrecht. — Onbekwaamverklaarde. — Persoonlijke rechten. — Uitoefening. — Nationale wet.
 2. Onbekwaamheid. — Verweerder onbekwaam. — Verdragende exceptie opgeworpen door aanlegger. — Niet ontvankelijkheid.
 3. Nationaliteit. — Gehuwde vrouw. — Vrijwillig verwerpen van vreemde nationaliteit. — Verlies van Belgische nationaliteit. — Bedoeling onverschillig.
 4. Nationaliteit. — Vrijwillige wijziging. — Gehuwde vrouw. — Vóór wet van 30 april 1958. — Stilzwijgende maritale machtiging.
 5. Nationaliteit. — Vrijwillige wijziging. — Onbekwaamheid. — Verjaring.
 6. Nationaliteit. — Vrijwillige wijziging. — Gehuwde vrouw. — Vóór wet van 30 april 1958. — Echtscheiding. — Stilzwijgende bekrachtiging van vrijwillige wijziging van nationaliteit.
 7. Onbekwaamheid. — Gehuwde vrouw. — Vóór wet van 30 april 1958. — Dringende aangelegenheid. — Wijziging van nationaliteit.
 8. Internationaal privaatrecht. — Echtscheiding. — Collisieregeling. — Lex fori.
 9. Internationaal privaatrecht. — Nationaliteit. — Wijziging. — Echtscheiding. — Vroegere feiten.
 10. Internationaal privaatrecht. — Echtscheiding. — Wetsontduiking.
 11. Internationaal privaatrecht. — Belgische internationale openbare orde. — Echtscheiding. — Zwitserse rechtbank. — Eiseres van Zwitserse nationaliteit. — Partijen woonachtig in Zwitserland.
 12. Internationaal privaatrecht. — Verhaalmiddelen. — Lex fori. — Belgische internationale openbare orde. — Verzaken aan hoger beroep.
1. De nationale wetgeving van de ontzette bepaalt of hij bekwaam is om persoonlijke rechten uit te oefenen.
 2. De partij die een onbekwame in persoon dagvaardt, kan niet uit hoofde van die onbekwaamheid een verdragende exceptie opwerpen.
 3. De gehuwde vrouw die de Zwitserse nationaliteit terug aanvraagt en bekomt, verliest de Belgische nationaliteit; of zij dit verlies beoogd heeft of niet, blijft onverschillig.
 4. Ook vóór de wet van 30 april 1958 volstond een stilzwijgende machtiging verleend door de man aan zijn echtgenote om een andere nationaliteit te bekomen.
 5. Zo een gehuwde vrouw vóór de wet van 30 april 1958 om een andere nationaliteit heeft verzocht, kan die rechtshandeling slechts aangevochten worden binnen tien jaar sedert de echtscheiding.
 6. De gehuwde vrouw, die vóór de wet van 30 april 1958 vrijwillig een andere nationaliteit heeft verworven, kan de betreffende nietigheid niet inroepen zo ze deze rechtshandeling heeft bekrachtigd na de echtscheiding.
 7. De gehuwde vrouw kon ook vóór de wet van 30 april 1958 in dringende aangelegenheden handelen; wanneer een aanvraag om een andere nationaliteit te bekomen binnen een bepaalde termijn moet gebeuren, kan dit een dringende aangelegenheid zijn.
 8. De buitenlandse rechter, die een echtscheiding uitsprekt, past de wetgeving toe naar dewelke zijn eigen wetgeving verwijst.

9. Na wijziging van de nationaliteit, kan de rechter, die de nieuwere wetgeving aanwendt in een echtscheidingszaak, ook vroegere feiten inacht nemen.
10. De misbruiken, die zouden voortspuiten uit de toepassing van een vreemde wetgeving door een buitenlandse rechter, kunnen bevochten worden op grond van wetsontduiking.
11. De Belgische internationale openbare orde wordt er niet door gekrenkt, dat in België de normale gevolgen worden gehecht aan een vonnis van een Zwitserse rechtbank, die, op vordering van een Zwitserse vrouw de echtscheiding tussen echtgenoten, die in Zwitserland woonden, heeft uitgesproken op grond van de ontreding van het huwelijk, zonder nochtans de fout van een van de echtgenoten voor bewezen te houden.
12. De verhaalmiddelen worden geregeld door de lex fori. De Belgische internationale openbare orde verzet er zich niet tegen dat de buitenlandse rechter vaststelt dat de partijen aan elk verhaal hebben verzaakt, na mondeling mededeling te hebben gekregen van de uitspraak.

D'Hondt, Werner t.- Glanzmann, Klara en Galfetti, Carlito q.q.

Arrest.

Het hoger beroep werd tijdig ingesteld en is derhalve regelmatig.

De tweede geïntimeerde heeft geen pleitbezorger gesteld.

De appellant was van Belgische nationaliteit en de eerste geïntimeerde van Zwitserse nationaliteit, wanneer ze huwden te Antwerpen op 22 september 1927; de eerste geïntimeerde werd diensgevolge Belg (art. 4 Nationaliteitswetgeving).

In 1949 vestigden de echtgenoten zich in Zwitserland te Melide in het kanton Tessino; in 1951 ging de eerste geïntimeerde zich vestigen te Zürich en later te Escholzmatt in het kanton Luzern; de appellant ging naar Bazel wonen.

De federale wet van 29 september 1952 die op 1 januari 1953 in voege is getreden, liet de vrouw, die Zwitserse was door geboorte, maar ingevolge haar huwelijk een vreemde nationaliteit had verworven, toe de Zwitserse nationaliteit terug te bekomen mits in 1953 een behoorlijke aanvraag in te dienen op het federaal departement van justitie en politie (art. 58, loi fédérale sur l'acquisition et la perte de la nationalité suisse, 29 september 1952). De appellant houdt staande dat de eerste geïntimeerde inderdaad in 1953 terug de Zwitserse nationaliteit heeft bekomen.

In een vonnis van 3 november 1953 van de rechtbank te Zürich werden de echtgenoten krachtens het artikel 142 van het Zwitsers burgerlijk wetboek uit de echt gescheiden verklaard; alle activa die zich in België bevonden zouden de appellant toekomen.

De eerste geïntimeerde kreeg in 1956 op grond van het artikel 372 van het Zwitsers burgerlijk wetboek op eigen verzoek een voogd toegewezen en de appellant meent dat ze nog steeds voor een geïnterdiceerde moet gehouden worden waarvan de tweede geïntimeerde de voogd is.

De appellant heeft in april 1961 de geïntimeerden gedagvaard om het in Zwitserland gevelde vonnis van 3 november 1953 uitvoerbaar in België te horen verklaren. De eerste rechter heeft de eis afgewezen.

De eerste geïntimeerde is op 6 november 1967 in het huwelijk getreden met Eugène Vandendriessche.

1. Omtrent de bekwaamheid van de eerste geïntimeerde:

Uit de overgelegde stukken is wel gebleken dat de eerste geïntimeerde in 1956, in 1960 en zelfs nog in 1962 onder voogdij stond, maar in 1962 werd een vordering tot ontzetting ingeleid op grond van het artikel 369 van het Zwitsers burgerlijk wetboek en de uitslag van deze procedure

wordt niet medegedeeld aan het Hof. Het is dus niet eens bewezen dat de eerste geïntimeerde nog steeds onbekwaam zou zijn.

Verder wordt aangetoond dat de eerste geïntimeerde de Zwitserse nationaliteit bezit en niet de Belgische; welnu het artikel 19, tweede lid Z.B.W. laat zelfs de ontzetten toe zuiver persoonlijke rechten uit te oefenen, dus ook deze echtscheidingsaangelegenheid.

Wat er ook van zij, de beweerde onbekwaamheid kan enkel aanleiding geven tot een betrekkelijke nietigheid, zodat appellant die niet kan opwerpen. Hij kan wel eisen dat de tegenpartij zich behoorlijk zou laten vertegenwoordigen, maar verre van die vertragende exceptie op te werpen, is het appellant zelf die de eerste geïntimeerde in eigen naam heeft gedagvaard. Hij kan er redelijkerwijs geen bezwaar tegen hebben dat de persoon die hij heeft opgeroepen inderdaad verschijnt en haar zienswijze formuleert.

Tenslotte weze aangestreept dat de beweerde vertegenwoordiger van de ontzet geheten eerste geïntimeerde inderdaad werd gedagvaard, zodat de procedure in elk geval regelmatig is; dat die tweede geïntimeerde nalaat te concluderen doet niets ter zake.

2. Omtrent de nationaliteit van de eerste geïntimeerde einde 1953:

De eerste geïntimeerde had haar Zwitserse nationaliteit verloren ingevolge haar huwelijk met een Belg. In 1953 kon zij de Zwitserse nationaliteit bekomen mits een aanvraag in te dienen op het federaal departement voor justitie en politie (art. 58, fed. wet 29 september 1952). In een besluit van 8 augustus 1953 van gezegd departement werd de eerste geïntimeerde in de Zwitserse nationaliteit hersteld. Zij bewijst niet dat ze klacht heeft neergelegd of de beschikking van het departement op een of andere wijze zou hebben aangevochten. Wel integendeel werd zonder enige tegenspraak van harentwege de Zwitserse nationaliteit aangehaald in het echtscheidingsgeding te Zürich in 1953; de rechtbank beriep er zich zelf op om de zaak te kunnen beoordelen naar het Zwitsers recht. Wanneer de eerste geïntimeerde in 1956 zelf om hare ontzetting verzocht, vroeg ze de toepassing van het Zwitsers recht, wat in deze aangelegenheid die de staat en bekwaamheid betreft, opnieuw Zwitserse nationaliteit onderstelde.

In die omstandigheden moet — zonder de brieven van 5 december 1961 en 22 december 1961 ook maar in acht te nemen — voor bewezen gehouden worden dat de eerste geïntimeerde, op het ogenblik dat de echtscheidingszaak te Zürich werd beslecht, terug de Zwitserse nationaliteit had verworven overeenkomstig artikel 58 federale wet 29 september 1952, dus op haar eigen verzoek gericht aan het federaal departement van justitie en politie.

Welnu wie vrijwillig een vreemde nationaliteit verwerft verliest zijn Belgische nationaliteit, (art. 18-1° nationaliteitswet), of hij dit verlies al dan niet beoogt of verlangt blijft onverschillig; de vrouw die ingevolge haar huwelijk Belg was geworden, maar naderhand haar vroegere nationaliteit terugbekomt door een vrijwillige daad, verliest de Belgische nationaliteit (R. Standaert, La nationalité belge, nr. 84; R.P.D.B., t.w. Nationalité, nrs. 141 en 143); de Belgische wet schuwt de dubbele nationaliteit.

De machtiging van de echtgenoot werd minstens stilzwijgend gegeven; zulks moge blijken uit het feit dat hij de Zwitserse nationaliteit liet aanhalen in het echtscheidingsgeding.

In haar procedure tot haar vrijwillige ontzetting bekrachtigde de eerste geïntimeerde haar aanvraag van nationaliteit, zodat ze de nietigheid ervan niet meer kan inroepen.

Verder zal worden aangetoond dat de echtscheiding ook in België van kracht is; welnu binnen tien jaar heeft de eerste geïntimeerde de nietigheid wegens onbekwaamheid

van haar aanvraag om terug de Zwitserse nationaliteit te bekomen niet opgeworpen (art. 1304 B.W.). Die aanvraag was overigens een dringende aangelegenheid, daar de federale wet van 29 september 1952 de termijn van één jaar voorzag (art. 58-1).

3. Kon de Zwitserse rechtbank de Zwitserse echtscheidingswetgeving toepassen?

«Overeenkomstig de gevestigde praktijk» moest de Zwitserse rechter de Zwitserse wet toepassen (onderwerpelijk vonnis Rechtbank Zürich 3 november 1953); een redenering «a fortiori» laat toe hetzelfde te stelen op het artikel 7 g van de federale wet van 25 juni 1861.

Deze vaststelling zou mogen volstaan (Graulich, Principes de droit international privé, nr. 252).

Maar ook de algemene rechtprincipes leiden tot de toepassing van de wet van het land waarvan de eiser op het ogenblik van de inleiding de nationaliteit bezit (Piérard, Divorce et séparation de corps, III, nr. 879, tweede lid).

Trouwens de laatste gemeenschappelijke woonplaats was in Zwitserland gevestigd geweest, te Melide waar de beide partijen hadden samengewoond; later bleven de echtgenoten elk afzonderlijk in Zwitserland wonen. Ook op die grondslagen moest de Zwitserse wetgeving toegepast worden (Batiffol, Traité élémentaire de droit intern. privé, nr. 460, voorlaatste lid; — Cass. fr. 15 maart 1955, zaak Lewandowski, J.C.P. 1955, II, 8771 en noot Ponsard).

In de wet van 27 juni 1960 heeft de Belgische wetgever zelf gegrepen naar de *lex fori* en in feite naar de wet van woonplaats (Pasin. 1960, blz. 77, eerste kolom, derde laatste lid; — Van Hecke en Rigaux, R.C.J.B. 1965, oblz. 325, nr. 22). In het arrest van 16 februari 1955 (Pas. 1955, I, 647) heeft het Hof van Cassatie geëist dat de nationale wetgevingen van de twee echtgenoten gelijklopend zouden zijn; maar het ging om de aanvaardbaarheid van de echtscheiding en om een uitspraak van een Belgisch rechter. In het onderhavig geval laten zowel de Zwitserse als de Belgische wet de echtscheiding toe en gaat het enkel om de gronden voor de echtscheiding of de procedures: wegens fout, wegens onherstelbare ontredde van het huwelijksleven, door onderlinge toestemming. Tevens dringt een onderscheid zich op naargelang een vreemde rechter het vonnis velde dan wel een Belgische rechtbank (zie verder nr. 4; — Van Hecke, R.C.J.B. 1957, blz. 34, tweede lid). Eindelijk heeft de wetgever middelerwijl zelf gegrepen naar de *lex fori* (wet 27 juni 1960; zie boven).

Zowel in de Duitse Bondsrepubliek (§ 17), als in Frankrijk en Engeland, zou de nationale rechter dezelfde houding hebben aangenomen als de Zwitserse rechter, zij het op grond van de nationaliteit van de eiseres, de gemeenschappelijke woonplaats of de *lex fori* (Diénard-Ligny, Ann. Fac. dr. Liège, 1961, blz. 124 en 125). Feit is dat de eerste geïntimeerde in Nederland kon herhuwen.

Ook in België werd herhaaldelijk de nationale wetgeving van de eisende partij toegepast (Gent 67 juni 1948, R.C.J.B. 1949, blz. 7; — Luik 22 febr. 1951, Jur. L. 1950-51, blz. 201; — Brussel 24 mei 1952, J.T. 1952, blz. 623; Brussel 4 mei 1954, J. T. 1954, blz. 458).

Volledigheidshalve weze aangestreept dat eventuele misbruiken kunnen bevochten worden op grond van wetsontduiking (*fraude à la loi*).

De Zwitserse rechter mocht zijn uitspraak stelen op feiten die zich hadden voorgedaan vóórdat de eerste geïntimeerde de Zwitserse nationaliteit had verbeurd; (Batiffol, o.c., nr. 461, tweede lid; — Cass. fr. 14 maart 1928, D.H. 1928, blz. 253). Deze aangelegenheid ressorteert niet onder artikel 7 h. van de federale wet van 25 juni 1891 (Z.B.W., laatste titel, artikel 59), maar eerder door een redenering «a fortiori», onder het artikel 7 g.

In het onderhavig geval heeft de Zwitserse rechter zich niet eens op vroegere feiten gesteund, aangezien de aftakeling van het gemeenschapsleven, de ondraaglijkheid ervan

en het ontbreken van ieder redelijk vooruitzicht van hereniging; elementen zijn die zich voordeden nadat de eerste geïntimeerde reeds de Zwitserse nationaliteit had aangekleefd.

4. Komt de Belgische internationale openbare orde in het gedrang?

De Zwitserse rechtbank heeft de echtscheiding uitgesproken op grond van het artikel 142 van het Zwitsers burgerlijk wetboek zonder de fout van een van de echtgenoten voor bewezen te houden en enkel omdat het huwelijk zo diep was ontredderd dat het voortzetten van de echtelijke gemeenschap niet meer kan geëist worden van de partijen; in het vonnis wordt vastgesteld dat de beide echtgenoten het eens zijn om uit de echt te scheiden en akkoorden getroffen hadden betreffende het kind, het onderhoudsgeld, de goederen, enz.

Onmiddellijk moet worden aangestreept dat de openbare orde kan verhinderen dat bepaalde rechten verworven worden in België (Cass. 16 mei 1952, Pas. 589; Cass. 16 februari 1955, Pas. I, 647) of tussen Belgen in de vreemde (Cass. 4 okt. 1956, R.C.J.B. 1957, blz. 23; Cass. 11 okt. 1957, Pas. 1958, I, 122), zonder dat daarom de openbare orde zou in de weg staan dat rechten in de vreemde verworven door vreemden of door een vreemde en een Belg uitwerking zouden krijgen in België.

Uit de stelling dat een Belgische rechtbank geen echtscheiding kan uitspreken overeenkomstig het artikel 142 Z.B.W., zelfs niet wanneer de beide echtgenoten de Zwitserse nationaliteit bezitten, volgt nog niet dat de openbare orde er zich tegen verzet dat een dergelijke echtscheiding uitgesproken door een Zwitserse rechtbank gevolgen zou hebben in België (Batiffol, o.c. nr. 368; Ponsard J.C.P. 1955, nr. 8771, laatste lid; Cass. fr. 17 april 1953, zaak Rivière, J.C.P., 1953, nr. 7863).

In het Belgisch burgerlijk wetboek worden niet enkel echtscheidingen toegestaan om bepaalde feiten door de andere echtgenoot gepleegd, maar bestaat ook de echtscheiding door onderlinge toestemming; de scheiding van tafel en bed kan ook op vraag van de schuldige echtgenoot omgezet worden in echtscheiding zonder dat de wet van 20 juni 1962 nog zware vereisten stelt; de internationale openbare orde wordt in België niet echt verstoord wanneer de normale gevolgen worden gehecht aan een Zwitsers vonnis van een Zwitserse rechtbank die op grond van het artikel 142 Z.B.W. de echtscheiding uitspreekt op vraag van een Zwitserse vrouw (Cass. fr. 3 nov. 1936, en Paris 27 juni 1952, aangehaald in Batiffol, o.c. nr. 463; - vgl. Cass. fr. 17 april 1953, zaak Rivière, J.C.P. 1953, II, 7863).

In België zou een hogere gestrengheid des te minder opgaan, nu de Belgische wet van 27 juni 1960 zelf de *lex fori*, praktisch de wet van de woonplaats, toepast, zonder acht te geven op de nationale wet van de echtgenoot die helemaal geen echtscheiding toelaat (Graulich, Princ. de Dr. Int. Pr., blz. 197, voetn. 7; - Van Hecke en Rigaux, R.C.J.B., 1965, blz. 352, nr. 22).

Alles samen zou het meer storend zijn dat de eerste geïntimeerde in Zwitserland het echtscheidingsvonnis heeft aangewend in verband met de haar aldaar toegewezen goederen en zelfs herhuwd is in Nederland, maar tegelijk haar aanspraken op de vermogenbestanddelen die in België voorhanden zijn, tracht kracht bij te zetten, door hier de nietigheid van de echtscheiding voor te staan. De appellant zou in België voor een gehuwd man gehouden worden, terwijl zijn beweerde echtgenote buiten België als gehuwd met een ander man wordt aangezien en zich als zodanig inderdaad gedraagt.

Dat de verzaking aan hoger beroep niet tegen de Belgische internationale openbare orde indruist, wordt verder uiteengezet (zie nr. 5).

Het overgelegde bescheid geeft de volledige tekst van het vonnis weer en is ondertekend door de voorzitter en de substituut; deze handtekeningen werden gelegaliseerd door de consul van België wiens handtekening op haar beurt werd gelegaliseerd door het ministerie van buitenlandse zaken en handel. De Zwitserse rechtbank heeft zelf vastgesteld dat de partijen aan ieder hoger beroep hadden verzaakt na mondelinge mededeling van het vonnis bekomen te hebben; de rechtbank stelt dan ook vast dat het vonnis kracht van gewijsde heeft verkregen.

Het is een principe van internationaal recht dat de verhaalmiddelen geregeld worden door de *lex fori* (Batiffol, o.c., nr. 731, vierde lid). De Belgische internationale openbare orde verzet zich in het onderhavig geval geenszins tegen het feit dat de rechter vaststelt dat het vonnis kracht van gewijsde heeft verkregen. In het onderhavig geval werd overigens de uitspraak eerst mondeling medegedeeld aan de partijen die dus vrijelijk en met kennis van zaken aan het hoger beroep hebben verzaakt.

De echtscheiding werd aangevraagd door de vrouw, thans eerste geïntimeerde; ze was vertegenwoordigd door Meester Herrmann; haar standpunt werd uitvoerig weergegeven in het vonnis; de appellant beklaagt zich geenszins over het Zwitsers vonnis; alles wijst er op dat het recht van de partijen om hun standpunt te verdedigen, zo naar vraag als naar verweer, in geen enkel opzicht werd geschonden.

De rechtbank grondde terecht haar bevoegdheid, niet op de nationaliteit van een van de partijen, maar wel op de woonplaats die de huidige eerste geïntimeerde toentertijde gevestigd had te Zürich (art. 144 Z.B.W.).

Dat naar Zwitsers recht de echtscheiding moest uitgesproken worden op grond van het artikel 142, eerste lid, Z.B.W., valt niet te betwijfelen; de echtgenoten waren reeds jaren feitelijk gescheiden; tussen hen heerste een ondragelijke spanning, die de gezondheid van de partijen aantastte; er bestond niet de minste hoop meer het echtelijk leven te zien hervatten. In het vonnis worden de noodzakelijke motieven nauwkeurig uiteengezet.

Om deze redenen:

Het Hof,

Gelet op het artikel 24 van de wet van 15 juni 1935,

Rechtdoende bij verstek tegenover de tweede geïntimeerde die geen pleitbezorger heeft gesteld;

Alle andere conclusies verwerpend en overeenkomstig het advies van het openbaar ministerie;

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk en gegrond;

Doet het aangevochten vonnis teniet en opnieuw wijzend:

Verklaart de eis ontvankelijk en gegrond;

Verklaart in België uitvoerbaar het vonnis dat op 3 november 1953 door de rechtbank van het distrikt Zürich, in Zwitserland, werd geveld en dat tussen de appellant en de eerste geïntimeerde de echtscheiding uitsprak, tevens hun wederzijdse verdere rechten en verplichtingen regelend;

Verwijst de eerste geïntimeerde in de kosten van de beide aanleggen.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

5. Wordt aan de overige exequatur-verreisten voldaan?

HOGE MILITIERAAD.

23 april 1968.

Voorzitter : M. Sury.

Leden : de hh. Charlier en Van den Eynde.

Secretaris-verslaggever : Mw. Verschuere-Abeloos.

Advocaat : Mr. K. Van Alsenoy.

Militie. — Vrijlating als kostwinner. — Art. 12, § 1, 7° van de militiewetten, gecoördineerd bij K.B. van 30-4-1962. — Voorwaarden van vrijlating vervuld op het ogenblik van het onderzoek van de aanvraag door de Hoge Militieraad.

Heeft recht op vrijlating als kostwinner, de dienstplichtige wiens moeder slechts inkomsten bezit waarvan het bedrag het door de wet toegelaten maximum niet overschrijdt en wiens zuster — ofschoon ongehuwd in de maand januari tijdens dewelke de aanvraag om vrijlating werd ingediend en onderhoudsplichtig tegenover de moeder — slechts inkomsten bezit die niet voldoende zijn om in het gezinsonderhoud te voorzien.

Rennies Oscar.

Overwegende dat het netto-inkomen van de moeder-weduwe het door de wet toegelaten maximum niet overschrijdt ;

Overwegende dat alhoewel de dochter Lisette, ongehuwd in de maand januari 1967, onderhoudsplichtig is tegenover haar moeder, een aanvullend onderzoek bevestigt dat haar inkomsten niet voldoende waren om in het gezinsonderhoud te voorzien ;

Overwegende dat dienvolgens het door de appellant ingebrachte bedrijfsinkomen onmisbaar is ;

Overwegende dat aan de vereisten van art. 10, par. 1, 1e lid van de gecoördineerde dienstplichtwetten voldaan is ;

Om deze redenen,

Doet de bestreden beslissing te niet en verleent aan de appellant de vrijlating op grond van art. 12, par. 1, 7e lid van de vorenvermelde wetten.

NOOT : In onderhavig geval diende dienstplichtige in januari 1967 een aanvraag in van vrijlating als kostwinner (art. 12, par. 1, 7e lid van de gecoördineerde dienstplichtwetten). Zijn zuster was toen nog ongehuwd en werkte. Zij huwt in juni 1967 voordat de zaak door de militieraad onderzocht wordt.

De militieraad verwerpt de aanvraag, oordelend dat de voorwaarden van vrijlating in de maand januari, tijdens dewelke de aanvraag werd ingediend, niet vervuld waren.

De dienstplichtige brengt de zaak voor de Hoge Militieraad.

Deze beveelt een aanvullend onderzoek i.v.m. de toestand en de inkomsten van het gezin. Uit dit onderzoek — verricht door de arrondissementscommissaris — blijkt dat de zuster gehuwd is met een student die zelf zonder inkomsten is. De Hoge Militieraad oordeelt hierop dat de inkomsten van de zuster niet voldoende zijn om in het gezinsonderhoud te voorzien en dat dienvolgens het door de dienstplichtige ingebrachte bedrijfsinkomen onmisbaar is.

Wij menen dat deze beslissing wettelijk verantwoord is. Tot vóór enkele jaren oordeelde de Hoge Militieraad dat de gronden van uitstel en vrijlating moesten bestaan op

het ogenblik van de indiening der aanvragen én van het onderzoek door de militieraden (APR V° Militie, nr. 341).

Thans wordt uitstel of vrijlating verleend zowel aan de dienstplichtige die in de maand januari, tijdens dewelke de aanvraag werd ingediend, aan alle wettelijke vereisten voldoet ofschoon dit na de maand januari niet meer het geval is als aan de dienstplichtige die pas na de maand januari de wettelijke voorwaarden vervult (R.W. 1967-68, nr. 19, kol. 920).

Er dient evenwel op gewezen te worden dat, bij arrest van het Hof van Cassatie van 27-2-1967 (nog niet gepubliceerd), een beslissing van 13-9-1966 van de Hoge Militieraad (inzake Bonroy, nr. 92) verbroken werd. Bij bedoelde beslissing had de H.M.R. uitstel toegestaan aan een dienstplichtige kostwinner wiens zuster huwde na de maand januari tijdens dewelke de aanvraag werd ingediend.

Wij menen echter dat de militieraden uitstel of vrijlating op grond van kostwinnerschap mogen toestaan van het ogenblik af dat de dienstplichtige de wettelijke voorwaarden uiterlijk vervult voordat de zaak voor de militieraad wordt opgeroepen.

De militieraad neemt immers kennis van de zaak zoals deze zich in feite voordoet op het ogenblik van het onderzoek van de aanvraag.

Hij beschikt te dezen over een ruim appreciatierecht. Eventuele fraude kan betuigd worden overeenkomstig art. 97 van de militiewet.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

5de Kamer. — 26 maart 1968.

Rechter : M. Acheroy.

Substituut Procureur des Konings : M. Werquin.

Advocaten : Mrs. Puelinckx en Van Nieuwenhuyze.

Wet op het schriftelijk onderwijs d.d. 5 maart 1965. — Interpretatie. — Openbare orde. — Periodiciteit van de verzending vereiste van openbare orde.

Een kontrakt met een instelling die schriftelijk onderwijs inricht moet de periodiciteit van de verzendingen en de duur van de leergangen uitdrukkelijk vermelden op straffe van nietigheid wegens schending van de openbare orde.

De Houwer Edward t./ P.V.B.A. Ets. Suisse de la
Méthode Nouvelle.

Tot besluiten van haar beraad wijst de Rechtbank als volgt :

Herzien de voorgaande processtukken der zaak, in regelmatige vorm voorgelegd en namelijk :

1. akte van verzet op 13-11-1967 door akte van pleitbezorger betekend ;

2. het vonnis waartegen verzet op 10-10-1967 geveld door de rechtbank van deze zetel en op 28-10-1967 door akte van pleitbezorger betekend ;

3. de eerste en de aanvullende besluiten van partijen ; Gehoord deze laatste in hun middelen en besluiten ;

Overwegende dat het verzet, regelmatig naar tijd en vorm, ontvankelijk is ;

Overwegende dat de eis er toe strekt betaling te bekomen van een bedrag van 13.920 fr. plus 360 fr. intresten, hetzij in 't geheel 14.310 fr., ingevolge een tussen partijen op 23 mei 1965 gesloten overeenkomst houdende een schriftelijke leergang over programmatie ;

Overwegende dat verzetter terecht opwerpt dat het

kontrakt moet beantwoorden aan de bepalingen van de wet op het schriftelijk onderwijs d.d. 5 maart 1965 ;

dat art. 23 van deze wet bepaalde praktijken uitdrukkelijk verbiedt en o.m. voorschrijft dat de kontrakten betreffende schriftelijke leergangen tegen betaling moeten vermelden ;

1° « de verplichtingen van de inrichtende overheden wat het leerplan, de duur van de leergangen, de periodiciteit van de verzending en de verbetering van de werken betreft » ;

Overwegende dat het betwiste kontrakt geen melding maakt van de periodiciteit van de verzendingen en dat de duur van de leergangen evenmin vermeld wordt ;

Overwegende dat deze vereisten van openbare orde zijn vermits een overtreding ervan boetstraffelijk vervolgd wordt krachtens art. 27 van vermelde wet ;

dat dergelijke strenge houding van de wetgever ingegeven is om de talrijke misbruiken tegen te gaan die de organisatie van het schriftelijk onderwijs in de hand werkte ;

dat het niet bewezen is dat eiseres in feite verweerder op de hoogte gebracht heeft van de periodiciteit van de vergoedingen ;

dat dit kontrakt derhalve nietig is ;

Overwegende dat het vonnis d.d. 31 januari 1968 aan verzet niet tegenstelbaar is, vermits hij in deze zaak niet betrokken was ;

Overwegende dat de eis vervolgens ongegrond is ;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Recht doende na tegenspraak :

Gelet op art. 4, 37 à 41 van de wet van 15-6-1935 ;

Gehoord in openbare terechtzitting van de heer Werquin, substituut Procureur des Konings in zijn overeenkomstig advies ;

Ontvangt het verzet, verklaart het gegrond ;

Verklaart de oorspronkelijke eis ongegrond, wijst eiseres ervan af, en veroordeelt ze tot al de kosten.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT

3e Kamer. — 7 juni 1968

Voorzitter : M. J. Pexsters.

Openbaar Ministerie : M. Cleeren.

Advocaten : Mrs. Jans, Geukens, Vandeuren en Geyskens.

Belgische Wielrijdersbond. — Wielervedstrijd. — Schuldvordering tegen een feitelijke vereniging die een wielervedstrijd inrichtte. — Enkel verhaalbaar tegen het lid van deze vereniging waarmede werd gekontrakteerd.

Wanneer bij gelegenheid van een wielervedstrijd de Belgische Wielrijdersbond een schuldvordering heeft betreffende het inrichten van deze wedstrijd kan hij zijn aanspraken enkel doen gelden ten opzichte van het lid van de vereniging waarmede hij gekontrakteerd heeft wanneer de andere leden van deze vereniging zich opzichts de Belgische Wielrijdersbond niet persoonlijk hebben verbonden.

De Belgische Wielrijdersbond V.Z.W.D. t./ Grouwels en cs.

Volgt het vonnis :

Gelet op de inleidende dagvaarding betekend bij boekje

exploot van gerechtsdeurwaarder Lode Koninckx van Hasselt in datum van 16 november 1967 ;

Overwegende dat aanlegster van verweerders solidair of van de ene bij gebreke van de andere een som van 35.000 fr., prijzenbedrag dat door verweerders die een feitelijke vereniging vormden aan aanlegster diende te worden gestort ingevolge de wielervedstrijd ingericht door voormelde feitelijke vereniging, genaamd « Wierijdersclub Gems », te Diepenbeek op 23 juni 1965 ;

Overwegende dat al de verweerders, behalve tweede en vijfde verweerders, wettig pleibezorger stelden en de eis ontvankelijk is ;

Overwegende dat aanlegster een verklaring voorlegt ondertekend door tweede verweerder als volgt opgesteld : « Ondergetekende Nijssen Mathieu, Patersplein 11, te Diepenbeek, verklaart hiermede volledig alléén verantwoordelijk te zijn voor de terugbetaling van een som van 35.000 fr. plus de kosten, zijnde het bedrag van prijzen van de wielervedstrijd voor beroepsrenners gehouden te Diepenbeek op 23 juni 1965. Al de andere leden van de wielervedclub hebben in deze zaak geen verantwoordelijkheid en gaan vrij uit. Voor akkoord ». Getekend M. Nijssen ;

Dat deze verklaring gedagtekend is op 17 november 1967 ;

Overwegende dat het niet wordt betwist dat de besluitende verweerders met tweede verweerder een feitelijke vennootschap vormden ; dat aanlegster een derde zijnde, enkel gerechtigd is te vorderen tegenover degene die met hem gekontrakteerd heeft (zie De Page I nr. 516) ;

Overwegende dat het blijkt dat volgens de door hem ondertekende verklaring tweede verweerder uitdrukkelijk toegeeft dat hij alleen gehouden is en de andere verweerders geen verantwoordelijkheid dragen ; dat derhalve dient te worden aanvaard dat enkel tweede verweerder zich opzichts aanlegster verbonden heeft, en de vordering enkel tegen hem gegrond is ;

Gelet op de artikelen 2-30 tot 37 van de wet van 15 juni 1935 welke werden nageleefd ;

Om deze redenen :

De Rechtbank,

statuerende bij verstek tegen tweede en vijfde verweerders, die niet verschijnen, en op tegenspraak ten opzichte van de overige verweerders, die regelmatig pleibezorger stelden, alle verdere en tegenstrijdige besluiten als ongegrond verwerpende ;

Gehoord de heer Cleiren, gedelegeerd substituut procureur des Konings in zijn eensluidend advies gegeven ter openbare terechtzitting van 24 mei 1968 in het Nederlands ; Verklaart de eis ontvankelijk ;

Verklaart hem enkel gegrond opzichts tweede verweerder en niet gegrond tegen de overige verweerders ;

Veroordeelt tweede verweerder aan aanlegster te betalen de som van 35.000 fr. vermeerderd met de gerechtelijke interesten en de kosten ;

Stelt de overige verweerders buiten zake ;

Verklaart dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande alle verhaal en zonder borg behalve voor de kosten.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

CORRECTIONELE RECHTBANK TE BRUSSEL

20° Kamer. — 7 januari 1967.

Voorzitter: M. Warlomont.

Rechters: Mevrouw Janssen-Pevtschin en M. Wynant.

Openbaar Ministerie: M. Dirickx.

Advocaten: Mrs. De Smedt, Huenens, Glorie,
Verougstraete, Jacquemin, Danneels, L'Hermitte-Goossens
en Vandaudenard.Verkeer. — Art. 9 verkeersreglement. — Beschadiging
van de weg. — Art. 60/1. — Lading.*Verdachten worden vervolgd op grond van de artikelen
9 en 60/1 van het verkeersreglement.**Ze worden vrijgesproken, daar enerzijds niet bewezen
is dat ze niet tegen een matige snelheid gereden hebben
of dat de vrachtwagens overladen waren of zelfs dat
door een mindere lading of de afwezigheid van lading,
de beschadiging van de weg, die niet gesloten was
wegens dooiweer, zou vermeden zijn, en anderzijds niet
vaststaat, dat een gedeelte van de lading de weg, een
aanhorigheid ervan of aanpalende eigendommen geraakt
heeft.*

Gemeente Relegem t./Hooft, e.a.

1. - Betichting A :

Overwegende dat iedere bestuurder, ingevolge de voor-
schriften van artikel 9 van het K.B. van 8 april 1954,
verplicht is alle maatregelen te treffen, waardoor de be-
schadiging van de weg kan vermeden worden, hetzij
door met matige snelheid te rijden of de lading van zijn
voertuig te verminderen, hetzij door een andere weg te
volgen ;

Overwegende dat in verband met de snelheid en de
lading der voertuigen, bestuurd door de verschillende be-
tichten, niet de minste tegensprekelijke vaststelling werd
gedaan ; dat het derhalve niet bewezen is dat de be-
tichten aan het stuur van hun vrachtwagen niet aan een
matige snelheid zouden gereden hebben, dat deze afwe-
zigheid van enige lading, de beschadiging van de weg,
die niet voorzien was van dooiwaren (verklaring van
veldwachter Van Malderen ter zitting van de Politie-
rechtbank te Asse d.d. 9-2-1966) zou vermeden hebben ;

Overwegende dat aan betichten slechts kan verweten
worden, kwetstieuze weg, die voor het verkeer openge-
steld stond, te hebben bereden, voorzover het hen moge-
lijk was het perceel grond, waar gestort werd, langs een
andere weg te bereiken, hetgeen volgens de elementen
van de bundel niet blijkt het geval te zijn geweest ;

Overwegende dat uit wat voorafgaat, blijkt dat hoger-
vermeld artikel 9 niet werd overtreden ; dat, trouwens,
in elk geval, niet uit te maken is op welk ogenblik en
door welke wagens de aangerichte schade werd veroor-
zaakt ;

2. - Betichting B :

Overwegende dat de inbreuk op artikel 60/1 van het
K.B. van 8 april 1954, niet bewezen is gebleven, daar het
geenszins is vastgesteld dat een gedeelte van de lading
van de voertuigen van de beklaagden de baan, een aan-
horigheid ervan of een aanpalende eigendom zou geraakt
hebben ;

3. - Rechtstreekse dagvaarding :

Overwegende dat het vaststaat dat de rechtstreeks ge-

daagde nooit werkgeefster is geweest van de betichten,
noch van de vervoerondernemers ; dat bijgevolg, geen
enkele van de gedaagden als haar aangestelde is kunnen
optreden en ze aldus buiten zake dienen gesteld ;

Op burgerlijk gebied :

Overwegende dat de Rechtbank onbevoegd is, zoals de
eerste Rechter, om over de eis van de burgerlijke partij
« Gemeente Relegem » te beslissen, gezien de vrijspraak
van de beklaagden ;

VREDEGERECHT TE OUDENAARDE.

12 februari 1968.

Rechter : F. Deconinck.

Advocaten : Mrs. Van den Daele en Heerman.

Pacht. — Recht van voorkoop. — Ruiling van genot.

*Een eigenaar en een pachter wisselen het gebruik van
hun onderscheiden percelen. Bij verkoop van het eigen-
dom van de eerste kan de tweede, die enkel het ruil-
genot heeft, geen aanspraak maken op een recht van
voorkoop.*

Consoorten Devenijns t./De Clercq.

De inleidende dagvaardign werd op 15 december 1967
betekend door gerechtsdeurwaarder J. Liéfooghe uit
Oudenaarde. De partijen hebben tijdens de openbare
rechtssitting van 21 december 1967 hun middelen uiteen-
gezet, en tijdens die van 15 januari 1968 hun stukken over-
gelegd ; de verweerder heeft mondeling geconcludeerd
terwijl de eisers een gezegelde conclusie hebben genomen.

De rechtsovername, die werd voorafgegaan door een
vergeefse verzoeningspoging van 14 december 1967, werd
regelmatig ingesteld zodat de ontvankelijkheid ervan niet
kan worden aangevochten.

De eisers zijn de onverdeelde eigenaars van een perceel
akkerland, waarvan de oppervlakte 64 aren 40 centiares
bedraagt, en dat aan de straatweg naar Ronse gelegen is
te Etikhove en er gekadastraard is onder het nummer
251/A van de sectie A. Zij zijn van plan dit eigendom te
verkoopen en stellen dat de verweerder, die het gebruikt
en bewerkt, geen pachtrecht en derhalve ook geen recht
van voorkoop kan doen gelden.

De verweerder werpt tegen dat hij wel degelijk de
pachter is, en hij als pacht prijs, boven de betaling van
een jaarlijkse som van 1.400,— frank, ter beschikking van
de eisers stelt een 28 aren groot perceel zaailand, dat
te Melden ligt en dat hij pacht van de kerkfabriek van
O. L. V. van Pamele te Oudenaarde. Indien hij het eigen-
dom van de eisers onmiddellijk zou moeten ontruimen,
maakt hij bij *tegenovername* aanspraak op een uitzettings-
vergoeding van 7,50 frank per vierkante meter of in het
totaal 48.000,— frank.

Hoewel hij geen kwitantie vertoont, ontmoet de ver-
weerder geen tegenspraak over de som, die hij per jaar
beweert te betalen ; terwijl de partijen het erover eens zijn
dat sedert meer dan twintig jaren de verweerder het
eigendom van de eisers en deze laatsten het pachtperceel
van de verweerder in gebruik hebben genomen.

De eisers verhalen dat dit gebeurt ingevolge een « rui-
ling van genot », die destijds plaatsvond omdat hun eigen-

dom korter bij de hoeve van de verweerder en diens pachtgoed dichter bij hun hofstede zijn gelegen en die omwisseling de uitbating van de percelen vergemakkelijkt.

Die uitleg komt aanvaardbaar voor te meer daar de verweerder geen enkel bewijs brengt van het pachtcontract, dat hij met de eisers zou hebben afgesloten. Nochtans, vermits hij het eigendomsrecht van de eisers niet betwist, rust op hem de bewijslast van het bestaan van die pachtvereenkomst. Bij ontstentenis van een dergelijke bewijsslevering kan de verweerder enkel bogen op het gedogen van de eisers om van hun eigendom gebruik te maken.

Vaak wisselen twee eigenaars of twee pachters of een eigenaar en een pachter het gebruik van hun onderscheiden percelen, en, indien de oppervlakte van het éne perceel groter is dan die van het andere, zoals ook hier het geval is, wordt gewoonlijk een opleg bedongen ten voordele van de eigenaar van het grootste perceel (Vred. Hanut, 24 juli 1956, Jur. Liège, 1956-57, blz. 61). Weliswaar verschillen sommige auteurs van mening over de juridische aard van de zogenaamde ruil van genot (R.P.D.B., Compl. t. I, V° « Bail à ferme », n° 27), en meer bepaald of het gaat om een onbenoemde overeenkomst, die niets met de pachtwet te maken heeft (Dè Page, t. IV, n° 800; Gourdet, n° 6, blz. 40), of om een wederzijdse onderverpachting voor minder dan één jaar (art. 1774, § 3, 1°, B.W. - Hilbert, n° 10, blz. 57; De Clerck en Sevens, A.P.R., Tw. « Landpacht », n° 8 en 128), of om een louter gedogen.

Wat er ook van zij, het staat vast dat de verweerder, die, zoals gezegd, niet bewijst het eigendom van de eisers te pachten, bij de verkoop van dit eigendom geen recht van voorkoop kan uitoefenen (art. 1778 bis en/of art. 1778 sexies, 8°, B.W. - Celis, « Het recht van voorkoop », R.W., 1962-63, kol. 1563).

De tegenvordering kan niet worden toegelaten, daar de verweerder geen reeds verkregen en dadelijk belang heeft om ze in te dienen. Hij kan inderdaad geen aanspraak maken op schadeloosstelling wegens een uitzetting, die door de eisers niet eens wordt nagestreefd.

Om die redenen,

Verlenen akte aan de eisers dat zij hun vordering op meer dan 2.000 fr. begroten.

Verklaren de tegenvordering niet-ontvankelijk, de inleidende vordering daarentegen ontvankelijk en gegrond.

Stellen vast dat de verweerder geen recht van voorkoop kan laten gelden op het hoger beschreven eigendom van de eisers.

Verwijzen de verweerder in al de gerechtskosten.

Artikelen 2, 3, 4, 30, 34, 37 en 41 van de wet van 15 juni 1925 op het taalgebruik in gerechtszaken werden in acht genomen.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

VREDEGERECHT TE KONTICH.

26 maart 1968.

Rechter : M. R. Jacobs.

Advocaten : Mrs. J. Fl. Hellemans en H. Claesen
loco A. Van der Donckt.

Schade en schadeloosstelling. — Beroepsplichten van de herberguitbater. — Eucumenische commentaar van het onderricht in de zondagsmis. — Schade door de « tooghangers » geleden. — Nalatigheid. — Verplichting tot vergoeding.

De herbergbezoekers die zich 's zondags in de voormiddag rond de tapkast verdringen om de politieke en sportieve gebeurtenissen van de voorbije week te bespreken of om het in de zondagsmis gegeven onderricht eucumenisch te commentariëren, behoeven er niet bedacht op te zijn dat ze schade kunnen lijden aan hun klederen door een warmwatertoestel dat op de tapkast staat opgesteld.

Een herberguitbater is er toe gehouden de nodige voorzorgmaatregelen te nemen opdat de bezoekers van zijn uitbating geen schade ondergaan door de apparaten waarvan hij gebruik maakt. Zijn nalatigheid is de bron van zijn verplichting tot vergoeding der schade.

Van Loon t./ Pijnenborg.

Overwegende dat de aanlegger uiteenzet, dat hij getooid met een pas in mei 1967 nieuw aangekochte regenjas op een zondag voormiddag van september 1967 het café « De Fortuin » bezocht en dat hij bij zijn vertrek moest ervaren dat een mouw van de regenjas verschromeld was en dat zulks — wat door de beide partijen erkend is — de « perte totale » van de regenjas betekende ;

Overwegende dat de aanlegger de verweerder aansprakelijk acht voor het hierboven beschreven gebeurde en dat zijn vordering de betaling beoogt ener som van 2.195 fr. die hem in staat moet stellen zich een nieuwe soortgelijke regenjas aan te schaffen en dat de verweerder die vordering bestrijdt en de gevorderde vergoeding in ieder geval gevoelig overdreven noemt ;

Overwegende dat door de op de terechtzitting gehouden debatten — wat de feiten aangaat — gebleken is :

— dat 's zondags in de voormiddag steeds een grote schaar van klanten zich verdringt in de instelling van de verweerder en dat velen zich opstellen vóór de tapkast — gewoonlijk « toog » geheten — en zulks o.m. om de politieke en sportieve gebeurtenissen der voorbije week te bespreken en om het in de zondagsmis gegeven onderricht eucumenisch te commentariëren ;

— dat de aanlegger zich juist voorbij de inkomdeur een plaatsje veroverd had aan de toog en dat hij — in de loop zijner gesprekken met de andere rond de toog geschaarde verbruikers — met zijn bovenarm de luchtgaten van een op gas functionerend warmwatertoestel moet geraakt hebben, dat zeer vooraan op de toogbank geïnstalleerd is vlak nabij de inkomdeur ;

— dat de verweerder naderhand — om soortgelijke pijnlijke « accidenten » te vermijden — op dezelfde plaats een modern warmwaterapparaat zonder luchtgaten geïnstalleerd heeft en dat de aanlegger o.m. in dat feit een argument ziet, dat onbetwistbaar de fout van de verweerder bewijst en dus de principiële gegrondheid van zijn vordering dient te impliceren.

Overwegende dat omtrent de verdiensten van aanleggers vordering *juridisch* dient bedacht te worden :

— dat een op gas functionerend warmwatertoestel met luchtgaten op zich zelf geen gevaarlijk apparaat is en dat een cafébaas gerechtigd is het op de toogbank op te stel-

len... op conditie, dat geen enkele « tooghanger » er kan tegen aanleunen of dat de luchtgaten afgeschermd zijn, zodat — als aanleuning toch mogelijk is — alle verschoeiing of verbranding onbestaanbaar wordt;

— dat door de verweerder geen enkele der geciteerde elementaire voorzorgsmaatregelen was genomen geworden en dat die nalatigheid de bron is van zijn verbintenis tot vergoeding der schade en zulks vooral, omdat hij als cafébaas moet weten, dat « tooghangers » soms ver op en over de schenkbank leunen om geanimeerd te redenkavellen met veel verder opgestelde « collega's »;

— dat het ondoelmatig is te onderzoeken of de door de verweerder begane fout zwaar of licht dient aangeschreven te worden, vermits « in lege Aquilea et culpa levissima venit »; dat alleszins een cafébaas — ook al is hij nog maar enkele maanden in het vak — moet weten, hoe « tooghangers » zich plegen te gedragen en welke beroepsplichten hem dus bezwaren;

dat de regenjas nieuw aangekocht was in mei 1967 en dus een 4-tal maanden oud was op het moment van het schadegeval; dat in ons land een regenjas ook gedurende de zomermaanden niet ontsnapt aan de werking der verstuit en dat deze ter zake gevoeglijk op 10 % der aankoopssom — dus op een bedrag van 220 fr. kan geraamd worden.

Om deze redenen :

Wij Vrederechter, rechtdoende bij tegenspraak en in eerste aanleg uitspraak doende;

Verklaren de vordering van de aanlegger in de hierboven omschreven mate gegrond en veroordelen dienvolgens de verweerder om aan de aanlegger te betalen de som van 1975 fr. vermeerderd met de gerechtelijke interesten en de op de som van 660 fr. begrote rechtskosten.

INGEZONDEN BIJDRAGE

Mag een onvoldoende opzeg — inzake bediendenkontrakt — aangevuld worden ?

Art. 15 van de wetten samengeordend bij K.B. van 20 juli 1955 luidt als volgt :

1) « Wanneer de jaarlijkse bezoldiging niet hoger is dan 120.000 fr., bedraagt de termijn van de opzegging, welke door de werkgever moet in acht genomen worden, ten minste drie maand voor de bedienden welke sinds minnaer dan vijf jaar in dienst zijn.

Deze termijn wordt vermeerderd met drie maand bij de aanvang van elke nieuwe periode van vijf jaar dienst bij dezelfde werkgever.

2) Wanneer de jaarlijkse bezoldiging hoger is dan 120.000 fr. wordt de termijn van de opzegging welke door de werkgever moet in acht genomen worden, vastgesteld bij overeenkomst of door de rechter, zonder dat hij lager mag zijn dan de termijnen vastgesteld bij 1° van dit artikel. »

Paragraaf 2° van dit artikel heeft aldus twee eventualiteiten voorzien ;

— of wel wordt de termijn van de opzegging vastgesteld door de overeenkomst.

Het lijkt geen twijfel dat vermits er alleen kwestie kan zijn van kontrakten met onbepaalde duur, partijen van zelfsprekend praktisch gesproken in de onmogelijkheid zijn geweest op voorhand een termijn van opzegging te voorzien, vermits deze grotendeels bepaald wordt door de duur van het kontrakt, de leeftijd van de bediende, zijn brutoloon en deze onvoorzienbaar zijn. Deze elementen zullen slechts gekend zijn bij het einde van het kontakt.

— ofwel moet de termijn van de opzegging vastgesteld worden door de rechter.

Deze twee eventualiteiten zijn voor de partijen een bron van onzekerheid en van juridische onveiligheid.

Er bestaat niettemin een eenvoudig middel om een einde te stellen aan deze onzekerheid door in het bediendenkontrakt te bepalen dat « de opzeggingstermijn voorzien bij art. 15 van toepassing zal zijn zelfs indien de jaarlijkse bezoldiging hoger is of wordt dan 120.000 fr. »

Dit wordt weinig in de paktijk bedongen en is niettemin absoluut geldig vermits de wet alleen bepaalt « dat de opzeggingstermijn niet lager mag zijn dan de termijnen voorzien in artikel 15 § 1 »

Rechtspraak voor of tegen de aanvulling.

Over de kwestie te weten of men een onvoldoende op-

zeg mag aanvullen is de rechtspraak steeds verdeeld geweest, zowel de oude rechtspraak als de huidige.

Veroorloven de aanvulling niet

en aanvaarden dus niet van wege de werkgever een later eenzijdige aanvulling :

Arbeidsgerecht Gent 17.10.1965 (Tijdschrift van sociaal recht 1956 - 20)

Arbeidsgerecht Brussel 19-3-1929 (J.L.O. 1929 - 170) de Biseau de Hauteville ; Le contrat d'emploi.

Een vonnis van de rechtbank van koophandel te Brussel 31-3-1951 (Tijdschrift van sociaal recht 1953 - 104) gaat nog verder en beslist dat in zake bediendenkontrakt een opzeg met onvoldoende termijn gelijk staat met een doorzending zonder opzeg.

Dit vonnis is onaantvaardbaar.

Inderdaad gedurende de opzegperiode moeten beide partijen hun verbintenissen naleven. Indien een partij dit niet zou doen zou zij het zijn die de verbreking van het kontrakt zou plegen.

De rechtspraak die geen aanvulling duldt redeneert als volgt : Eens de opzeg betekend kan hij niet meer eenzijdig gewijzigd worden. De opgezegde bediende zal recht hebben op de evenredige vergoeding aan de aanvullende duur waarop hij aanspraak mag maken.

De meerderheid van de rechtspraak neemt aan dat de onvoldoende opzeg niet belet zijn uitwerkselen uit te oefenen : het kontrakt is verbroken op de datum door de opzeg voorzien, voor het overige heeft de bediende recht op vergoeding. (Rechtbank van koophandel Brussel 16-12-1901 - Rev. droit commercial 371 - id. 3-1-1903 J.C.B. 1903 - 86 - Beroep Brussel 12-12-1923 J.C.B. 1924 - 54 - Gent 18.3.1933 Jurisprudence des Flandres 1933 — 105 — Arbeidsgerecht Beroep Antwerpen. 8.2.1938 — Tijdschrift van sociaal recht 1938-65).

Veroorloven de aanvulling

Arbeidsgerecht Brussel 20.10.1934 (Revue du Travail 1934 - P. 20) ;

Geyssens : les contrats de travailleurs en Arbeidsgerecht van Antwerpen 19.7.1933 (J.L.O. 1937 - 145).

Arbeidsgerechtigd Gent — beroep — 17.12.1955 (Tijdschrift van sociaal recht 1956 - 20) ;

Arbeidsgerechtigd Beroep Bergen 17.12.1960 (J.T. 1961 - 756) ;

Arbeidsgerechtigd — Beroep Brussel — 13 ; nov. 1963 - 173
Arbeidsgerechtigd Luik — 6.10.1966. (J.T. 1966).

Dit vonnis resumeert op een degelijke manier deze rechtspraak :

« La loi sur le contrat d'emploi n'empêche nullement les parties de proroger un délai de préavis donné conformément aux prescriptions impératives de ses articles 14-15 et 22 à condition que cet accord intervienne dans un délai initialement prévu.

Aucun texte de loi n'exige que cette prorogation amiable soit nécessairement faite par écrit.

Il appartient toutefois à celui qui l'affirme d'en rapporter la preuve. »

Rechtspraak van het Hof van Cassatie.

Bij zijn arresten van 3.9.1959 (Tijdschrift van sociaal recht 1960 - 15) en 18.4.1963 (Id. 1963 - 235 en J.T. 1963 - P. 355) had het Hof van Cassatie reeds beslist « que l'irrégularité d'un préavis qui ne résulte que de sa durée insuffisante n'affecte en rien la validité du congé. La seule sanction est le paiement d'une indemnité. »

Twee onlangs gevelde belangrijke arresten van 5 november 1965 hebben duidelijk de stof belicht.

Het Hof van Cassatie maakt een onderscheid tussen :

— de eenzijdige aanvulling

— de aanvulling bij gemeen akkoord.

1) Het arrest in zake V.Z.W.D. Fonds et services sociaux c./ Bersoux (Tijdschrift van sociaal recht 1965 - 355 — R.W. 1966 — Kol. 1399) verwerpt impliciet de eenzijdige aanvulling.

« Het eenzijdig aanbod tot verlenging door een werkgever gedaan in de loop van een ontoereikende opzegtermijn die gegeven werd aan een bediende wiens jaarlijkse bezoldiging hoger is dan 120.000 fr. en welke door hem niet werd aanvaard, belet niet dat het bediendenkontraat, na het verstrijken van de onvoldoende opzegtermijn, eindigde. »

2) Het arrest inzake Hernaert c./ N.V. Et. Vergaert (R.W. 1966 - 1395) (J.T. 1966 -176) aanvaardt de aanvulling van de opzeg bij gemeen overleg.

« Is geldig het akkoord tussen partijen over de verlenging van een opzegtermijn, die aan een bediende wiens jaarlijkse bezoldiging hoger is dan 120.000 fr. dient gegeven te worden, tot stand gekomen na de betekening van een korte opzegtermijn maar vóór het verstrijken er van.

Geen enkele wetsbepaling verbiedt immers de kontraktuele partijen hun oorspronkelijke overeenkomst te wijzigen tijdens de uitvoering van het kontraat. »

Wanneer mag de eis ingesteld worden ?

Men moet een onderscheid maken tussen :

a) de eis door de werkgever ingesteld om de termijn van opzeg door de rechtbank te doen bepalen

Een vonnis door de werkrechtshoof van Luik van 26-6-1964 beslist dat deze eis moet ingesteld worden vóór de betekening van de kwestieuze opzeg.

Deze stelling blijkt enigszins eigenaardig daar de werkgever bezwaarlijk zich tot de rechtbank kan wenden, wanneer er nog geen konflikt ontstaan is. Het is slechts wanneer de opzeg wordt betekend dat hij de reactie van de werknemer zal kennen en dan in staat zal zijn, wil hij een veroordeling vermijden tot betaling van schade-

vergoeding, zich tot de rechtbank zal kunnen wenden om de duur van de opzeg te doen bepalen.

Een vonnis van de werkrechtshoof van Kortrijk van 19.7.1963 (T.S.R. 1963 - 306) schijnt ons realistischer te zijn.

Wanneer een opzegging met de wettelijke minimum duur aan een bediende die een jaarlijkse bezoldiging van meer dan 120.000 fr. geniet, gegeven wordt, en deze bij de ontvangst van deze opzegging de gegeven termijn onvoldoende acht, mag onmiddellijk door de werkgever voor de bevoegde rechter gevorderd worden dat deze termijn verlengd wordt met de door de rechter aangeduide termijn en derhalve het kontraat pas een einde zal nemen bij het verstrijken van de totale termijn.

De duidelijke tekst van art. 15 2° spreekt niet van het toekennen van schadevergoeding in geval van onenigheid tussen partijen over de opzegtermijn maar voorziet alleen dat de rechter de normale opzegtermijn zal bepalen. » (1)

Deze wijze van procederen, die o.i. absoluut wettelijk is wordt in de praktijk weinig gebezigd. Men moet het betreuren want voor de werkgever biedt zij het groot voordeel zich niet bloot te stellen aan betaling van soms aanzienlijke bedragen schadevergoeding.

Het vonnis van Kortrijk is helemaal in de lijn van een interessante principiële uitspraak van de werkrechtshoof in beroep van Antwerpen van 7.12/1956 (R.W. 1959 - 1620) die aanvaardde dat de werkgever zich tot de rechtbank zou wenden om ontbinding te vragen van de arbeidsovereenkomst wegens een door de arbeider begane zware fout zonder de arbeider eerst te ontslaan.

Het arbeidsgerechtigd in beroep deed terecht opmerken dat daar de wetgever zelf de feiten niet heeft bepaald, die als gewichtige redenen voor onmiddellijk ontslag van de arbeider kunnen gelden, en de beslissing in elk voorkomend geval aan de wijsheid van de rechter overlaat, de werkgever niet verplicht is de verantwoordelijkheid op zich te nemen de arbeidsovereenkomst te ontbinden om redenen die misschien later door de bevoegde rechter onvoldoende zullen worden geacht. (In zake N.V. Belgische Margarine Unie t./ De Roeck.)

Er bestaat een zelfde reden om te beslissen dat de werkgever ook door het gerecht een aanvullende opzeg kan doen vaststellen, vermits hier ook de wetgever de duur van de opzeg voor de bediende waarvan de jaarlijkse bezoldiging hoger is dan 120.000 fr. in art. 15 — 2° niet heeft bepaald maar wel aan de wijsheid van de rechtbank heeft overgelaten.

b) de eis in betaling van een aanvullende schadevergoeding omdat de opzegtermijn onvoldoende was.

Indien de eis zou ingeleid zijn vóór de afloop van de opzeg, zou hij onontvankelijk verklaard worden. (Arb. Brussel 8.6.1953 J.T. 1954 - 88)

Deze regel zou natuurlijk niet van pas zijn in geval de werkgever een onvoldoende vergoeding zou gestort hebben en de werknemer van alle werk zou ontslagen hebben. Dan zou de werknemer zich onmiddellijk tot de rechtbank mogen wenden.

Het bediendenkontraat blijft bestaan zelfs in geval van onvoldoende opzeg.

Menigvuldige uitspraken zijn in dien zin :

Comm. Brux. 16.12.1901 — Rev. dr. comm. N° 371 — Id. 3.1.1903 — Jur. comm. Brux. 86 — Id. 21.5.1921 — Jur. comm. Brux. 308 — Id. 14.2.1923 — Jur. Comm. Brux. 161 — Brux. 12.12.1923 — Jur. Comm. Brux. 1924 - 54 — Comm. Brux. 13.3.1924 — Jur. Comm. Brux. 1925 - 16 — Smolders La jurisprudence belge depuis le 10 mai 1940 —

T. III N° 676 - P. 79 — Thoumsin-Saintenoy et Schueler : le contrat d'emploi N° 420).

Een bediende die onder voorwendsel dat de betekende opzeg onvoldoende is het bediendekontrakt zou weigeren uit te voeren zou zich dienvolgens plichtig maken aan contractbreuk. (Comm. Brux. 28.4.1948 R.D.S. 1949 - 230).

Quid nopens de berusting in de opzeg ?

De berusting moet formeel en ondubbelzinnig zijn omdat de verzekeringen niet vermoed worden.

Zelfs indien een opgezegde bediende zich bereid verklaart een einde te stellen aan zijn kontrakt op de datum, door de werkgever aangeduid, betekent dit niet noodzakelijk dat hij verzaakt heeft zijn recht op vergoeding — wegens onvoldoende opzeg — te doen gelden. (Arb. Leuven 11.3.38 R.W. 1939 - 21; Arb. Beroep Brussel 31.3.33 Pas. 1933.11.166; Arb. Brussel 14.3.1939 — J.T. 1939 - 359; Comm. Brussel 3.2.1947 J.C.B. 1948 - 308.-).

Besluit.

Men stelt vast wanneer men de data van de vonnissen nagaat dat er in de rechtspraak eerder een evolutie in de zin van geoorloofde aanvulling van de opzeg schijnt te zijn, mits de dubbele voorwaarde bepaald door het Hof van Cassatie :

— De aanvulling moet gebeuren vóór het verstrijken van de termijn.

— Bij gemeen overleg.

Men ziet daardoor dat de betekening van de opzeg een gewichtige daad is, die zware gevolgen kan hebben indien de opzeg onvoldoende is en hij over een lange termijn moet lopen.

Inderdaad het Cassatiehof beslist dat het bediendekontrakt een einde neemt na het verstrijken van de termijn, derwijze dat alleen een vergoeding voor de ontbrekende termijn de tegenpartij schadeloos kan stellen.

Indien dus partijen tot geen akkoord komen om bij gemeen overleg de opzeg te verlengen is degene die heeft opgezegd gebonden en kan hij zijn opzeg niet meer eenzijdig aanvullen met het gekende gevolg.

Wanneer aldus de werkgever een opzeg moet betekenen is het geraadzaam dat hij eerst contact neemt met zijn werknemer alvorens officieel op te zeggen en tracht bij gemeen overleg de termijn vast te stellen zijnde natuurlijk het wettelijk minimum, eventueel verhoogd naar gelang de ouderdom van de bediende, de jaren dienst, de bruto jaarlijkse bezoldiging en de moeilijkheid voor de werknemer een gelijkaardige bediening te vinden.

Het is dan geraadzaam dit akkoord schriftelijk te bevestigen.

Uitendelijk zijn wij verplicht te doen opmerken dat indien de rechtspraak van het Cassatiehof in rechte onaanvechtbaar is (daar inderdaad een opzeg een einde stelt aan het bediendekontrakt) ze in feite, onder oogpunt van billijkheid, zeer streng is.

Summus jus, summa injuria, deze rechtspraak houdt inderdaad geen rekening met het probleem van de termijn van de opzeg, die in sommige gevallen zo moeilijk is dat er vaak twee gedingen nodig zijn om die termijn uiteindelijk vast te stellen.

Zolang een opzeg geldig is in de vorm ziet men niet in waarom hij niet zelfs eenzijdig zou mogen aangevuld worden.

Een versoepeling van de rechtspraak in die zin is gewenst.

Zo het recht wel is waar de feiten moet voorafgaan

is het recht niettemin verplicht de evolutie van de feiten te volgen en ten slotte zich aan de feiten aan te passen.

Paul POLLET
Advocaat te Antwerpen.

(1) In dezelfde zin Arb. Luik 8-3-63 (J.L. 1963-1963 286) Arb. Korrijk 19-7-1963 — (R.D.S. 1963 - 306) Arb. beroep Brussel 13 nov. 63 J.T. 1964 - 173 zie ook Arb. Aalst 28-9-62 (R.D.S. 1963 - 36).

BOEKBESPREKING

Daniël DE CLERCK. — Intercommunale maatschappij. — Algemeen praktische rechtsverzameling. — Brussel, Larcier, 1968, 279 p.

De jongste maanden wordt voortdurend gesproken en geschreven over intercommunale maatschappijen, over intercommunale verenigingen of, kortweg, over intercommunalen.

De bijdrage « Intercommunale maatschappij » van Mr. Daniël De Clerck in de overbekende Algemene Praktische Rechtsverzameling is dan ook, in de eerste plaats, actueel. Dit houdt geenszins in — wat de meeste lezers overigens genoegzaam weten — dat onlangs een nieuw publiekrechtelijk orgaan werd ingesteld, dat een nieuwe administratieve macht in het leven werd geroepen. Want de intercommunale is geen nieuwe macht tussen de provinciën en de gemeenten. Bovendien, ofschoon aanvankelijk door de overheid aan de gemeenten een vrij verenigingsrecht werd ontzegd, werden reeds bij het einde van de vorige eeuw intercommunalen bij bijzondere wetten opgericht : intercommunale ziekenhuizen (wet van 6 augustus 1897), intercommunale maatschappijen voor de exploitatie van buurtspoorwegen (wet van 1 juli 1899) enz. Bovendien werd bijna vijftig jaar geleden (als rechtstreeks gevolg van de grondwetsherziening van 1921) de wet van 1 maart 1922 betreffende de vereniging van gemeenten tot nut van het algemeen (de zg. kaderwet) goedgekeurd.

« Intercommunale maatschappij » is echter niet alleen actueel in de hierboven aangegeven mate (d.w.z. dat bijv. zelfs in kranten het geregeld gaat over « intercommunale » in verband met de bouw van autowegen, met de voor de financiering van die bouw op te nemen leningen enz.), doch is bovendien wetenschappelijk gefundeerd en rijk gedocumenteerd. Ofschoon feitelijk alle facetten van het onderwerp omstandig worden toegelicht, is niettemin de uiteenzetting uiterst bevattelijk en overduidelijk. Bovendien is, dank zij de overvloedige verwijzingen naar rechtsleer en rechtspraak, uitdieping van velerlei vraagstukken met minimale inspanningen mogelijk.

Wat de inhoud van dit voortreffelijk boek betreft, daarop kan, eens te meer wegens de beperktheid van de voor recensies beschikbare ruimte, niet uitvoerig worden ingegaan en kan enkel het volgende worden vermeld. De

uiteenzetting is ingedeeld in drie titels, waarvan de 1e gewijd is aan «inleidende begrippen en historiek»; enkele pagina's geven een inzicht in de wordingsgeschiedenis, en een overzicht van de vormen van intercommunalisatie (d.i. de samenwerking tussen autonome gemeenten, ter gezamenlijke behartiging van een of meer gemeentelijke belangen, waarvan de intercommunale de belangrijkste en tevens zuiverste vorm is en waarvoor «de lege ferenda» de federatie van gemeenten moet worden vermeld).

Titel II handelt over de intercommunalen: eendeels over die welke opgericht zijn krachtens de kaderwet van 1922 (oprichting, werking, verlenging en ontbinding van, aansluiting bij, uittreding en uitsluiting uit een intercommunale, administratief toezicht op en rechtsstatuut van de intercommunale, regeling van de geschillen en personeel worden omstandig gecommentarieerd) en, anderdeels, over die welke opgericht zijn krachtens bijzondere wetten vóór en na die kaderwet (in de «beginselen» wordt o.m. het samengaan van de kaderwet en die bijzondere wetten onderzocht, waarna de bijzondere wetten — gegroepeerd naar de inhoud ervan: economisch-industrieel, sociaal-medisch, cultureel, politieel-administratief — worden besproken).

In Titel III komen de intercommunale overeenkomsten aan de orde, d.w.z. de overeenkomsten die gemeenten (ingevolge artikel 18 van de kaderwet) onder elkander kunnen sluiten voor diensten, leveringen van gemeentelijk belang.

Het bovenstaande bezorgt begrijpelijkerwijze maar een onvolmaakt idee van al wat door de auteur wordt toegelicht. Niettemin zal he ongetwijfeld volstaan om onze lezers ertoe aan te zetten kennis te nemen van deze buitengewoon interessante bijdrage en haar een ereplaats in hun bibliotheek te gunnen.

Ten slotte worde vermeld dat het werk geschreven is in een vlot leesbare stijl en taal. In dit verband spreken we de hoop uit, dat in de volgende druk enkele woorden of uitdrukkingen die tegen het Nederlands taaleigen indruisen, o.a. een wet stemmen, contracten afsluiten, controle voorzien, niet meer zouden voorkomen, des te meer daar ze — zoals met ons allen gebeurt — eenvoudig «ontsnapt» zijn: in het boek zelf wordt immers elders soms correct geschreven: een wet goedkeuren (aannemen), contracten sluiten, enz.

De Heer De Clerck moet hartelijk worden gefeliciteerd met zijn beslist wetenschappelijke en merkwaardige bijdrage, waarmede hij ongetwijfeld welverdiend succes zal hebben.

Prof. Dr. F. Amerijckx.

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen.

Mr. A. Bayart over het Arrest van Straatsburg.

Dat de Vlaamse Conferentie te Antwerpen het alleszins eerlijk meent met één aspekt van het advies van haar Voorzitter 1968-1969 Mr. H. Segers, nl. «een jaar van ernst en evangelische eenvoud» bewijst de inrichting van haar eerste vergadering, waarbij in het Internationaal Zeemanstehuis, Mr. A. Bayart, advocaat bij het Hof van Cassatie, zijn Antwerpse confraters kwam onderhouden over het proces dat gevoerd werd voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens te Straatsburg en het daaropvolgend arrest van 23 juli 1968.

Na een sprankelende inleiding van Voorzitter Segers overliep Mr. Bayart, die terzake de advocaat van de Belgische Staat was, in een verhelderend betoog het verloop van dit voor de Vlaamse gemeenschap zo belangrijk proces. Bij wijze van inleiding weidde de spreker enkele beschouwingen aan de procedure, die diende gevolgd te worden wat dan o.m. geleid heeft tot het feit dat het Hof, na zich eerst bevoegd verklaard te hebben, ook de door enkele landgenoten uit de Brusselse randgemeenten, Antwerpen, Leuven, Gent en Vilvoorde geformuleerde taalklachten eveneens ontvankelijk verklaarde, waarna op uitvoerige wijze de zaak ten gronde behandeld werd.

Mr. Bayart stipte de bijzonderste klachten aan, die zijn: het gebrek aan Franstalig onderwijs in de gemeenten, waar de belanghebbenden wonen of het gemis aan subsidiëring van dit onderwijs; geen homologatie der diploma's en verbod aan de kinderen van de betrokkenen het voorhanden zijnde Franstalig onderwijs te volgen. De wederzijdse standpunten der gedingvoerende partijen werden op zeer klare en deskundige wijze toegelicht, mede hun beider argumentatie der diverse betwistingen aan de hand van de van toepassing zijnde artikelen van het Verdrag van de Rechten van de Mens.

Tenslotte besprak Mr. Bayart het arrest zelf en verwees de ongetwijfeld talrijke aanwezige idealisten, die er nog meer wensten over te weten naar de lectuur van de twee eerste nummers van het Rechtskundig Weekblad, waarin de integrale tekst van het arrest gepubliceerd staat.

Een spiritueel dankwoord van Voorzitter Segers aan het adres van Mr. Bayart besloot het officiële gedeelte van deze vergadering en het hoeft geen verder commentaar dat zowel de belangrijkheid van het onderwerp als deze eerste activiteit van de Conferentie na het zomer- verlof voor de talrijke aanwezigen een aansporing en/of verontschuldiging waren om met de nodige vertraging huiswaarts te keren.

Conferentie der Jonge Balie te Mechelen.

De Conferentie der jonge Balie te Mechelen zal haar plechtige openingszitting houden op zaterdag 12 oktober a.s., te 16 uur in de correctionele zittingszaal van het gerechtshof.

Als spreker zal optreden de heer L. Roppe, gouverneur der provincie Limburg, die het onderwerp zal behandelen: «Koning Willem I, na 150 jaar».

MEDEDELINGEN

FISCALE INLICHTINGEN

Schriftelijke Vraag aan de Heer Minister van Financiën.

* * *

Om een schadeëis voor blijvende werkonbekwaamheid voor de rechtbanken te formuleren, dient het slachtoffer van een ongeval, schadeëiser, het bewijs te moeten geven van zijn eigen inkomsten in het verleden, op basis waarvan de vergoeding voor blijvende werkonbekwaamheid door de Hoven en Rechtbanken wordt berekend.

Een controleur der directe belastingen weigert deze gegevens te verstrekken en gaat schuil achter bepaalde administratieve richtlijnen, volgens dewelke dergelijke gegevens aan de belanghebbende alleen mogen verstrekt worden op vertoon van een rechterlijk bevel dat het voorleggen van deze inlichtingen beveelt.

Het zal de achtbare Heer Minister bekend zijn dat het bekomen van een gerechtelijke uitspraak hiertoe praktisch onmogelijk is en mocht het nog realiseerbaar zijn, dan zou in ieder geval de procedure en de schaderegeling geweldig vertraagd worden.

Kan de achtbare Heer Minister mij mededelen of de vorenvermelde interpretatie juist is en welke richtlijnen ter zake door de controleurs van de directe belastingen dienen gevolgd te worden, rekening houdend met het algemeen aanvaard standpunt dat de administratie onze medburgers behulpzaam dient te zijn?

P. De Vlies.

Vrije Universiteit te Brussel Faculteit der Rechtsgeleerdheid.

Specialisatiemogelijkheden.

De rechtswetenschap behoort ongetwijfeld op dit ogenblik tot een van de meest dynamische elementen in het maatschappelijk leven. De steeds groeiende Europese integratie en samenwerking, de toename van het internationaal verkeer, de hoge eisen voor een noodzakelijk technische en gedetailleerde benadering van de juridische problemen, hebben de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Vrije Universiteit te Brussel ertoe aangezet een uitgebreid aanvullend onderwijs in te richten.

Volgende specialisatiemogelijkheden worden in het Nederlands ingericht:

- Licentie in de Criminologische wetenschappen;
- Licentie in het zeerecht en het luchtrecht;
- Bijzondere licentie in het verzekeringsrecht;
- Bijzondere licentie in het administratief recht;
- Bijzondere licentie in het internationaal recht;
- Bijzondere licentie in het economisch recht;
- Bijzondere licentie in het sociaal recht;
- en met ingang van het academiejaar 1968-1969:
- Bijzondere licentie in de fiscale wetenschappen.

Naast deze bijzondere licenties bestaat er tevens de mogelijkheid cursussen te volgen aan het Instituut voor Europese Studiën.

In deze post-graduaat cyclussen worden de studenten hoofdzakelijk door middel van seminariewerk en research vertrouwd gemaakt met materies als het fiscaal recht betreffende de zes landen van de Gemeenschappelijke Markt, de Rechten van de Mens, de Europese Markt, de ontwikkelingsproblematiek, de economische programmatie, internationale instellingen enz...

Voor nadere inlichtingen over deze licenties, waarvan het uurrooster zo is opgesteld dat zij die reeds een professionele activiteit hebben, de programma's kunnen volgen, kan men zich wenden tot het Secretariaat van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Rooseveltlaan 50, Brussel 5, Tel. 49.00.30, toestel 2210.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 800 fr. per jaar

Postchekrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, Antwerpen

Wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek

- Koninklijk besluit van 3 augustus 1968 betreffende het in voege treden vanaf 1 november 1968 van zekere bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek.
- Dienst voor documentatie en overeenstemming bij het Hof van Cassatie (artikel 136 van het Gerechtelijk Wetboek).
- Balie (Boek III - artikelen 428 tot 508) (I).
- Gerechtsdeurwaarders (Boek IV - artikelen 509 tot 555).

Indien een persoon vreemd aan de rechtswereld het Burgerlijk Wetboek moest lezen, dan zou hij zeker verrast worden door vast te stellen dat sinds het dekreet van 2 juli 1812 de teksten betreffende de advocaten praktisch onveranderd zijn gebleven, als wanneer bijvoorbeeld alle mogelijke ambachten aan een steeds strengere reglementering worden onderworpen enerzijds, maar anderzijds meer beschermd worden.

De traditie, het individualisme van elke balie, de bijna ingeboren schrik voor elke inmenging van de Staat in het balieleven liggen naar alle waarschijnlijkheid aan de basis van dit immobilisme.

De wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek, heeft op een klare en bondige wijze de toetredingsvoorwaarden, de rechten en plichten, de organisatie en de tucht van de balie vastgelegd.

Op nationaal vlak werd een nieuw organisme in het leven geroepen dat zeker in de toekomst een vooraanstaande en voornamelijk rol te vervullen zal hebben in de betrekkingen tussen de balies onderling en de publieke overheid: de Nationale Orde van de Advocaten.

Artikel 493 laat de Nationale Orde toe er naar te streven dat zowel de gemeenschappelijke morele als materiële belangen van alle advocaten doelmatig worden gevrijwaard. Laten wij hier de wens uitdrukken dat deze Orde de banden tussen de verschillende balies hechter zal maken om aldus een dynamischer aspekt te geven van de Belgische advocatuur.

(1) Wij beperken ons hier tot de bespreking van de artikelen die de balie aanbelangen.

Vanaf 1 november 1968 zal elk gerechtelijk arrondissement een Orde bezitten: de advocaten van Veurne, Marche en Neufchâteau zullen voor de eerste maal vóór 1 december hun stafhouder verkiezen.

Onder hoofdstuk I « Advocaten » stippen wij aan dat in artikel 428 de mogelijkheid werd gelaten om de doctors in de rechten van vreemde nationaliteit het beroep van advocaat uit te oefenen aan een Belgische balie. Zonder twijfel hadden de auteurs van artikel 428 de bepalingen van het Verdrag van Rome voor ogen.

Wellicht zal deze tekst een wijziging ondergaan op het ogenblik dat de universiteiten alleen een diploma zullen afleveren van « licentiaat in de rechten ».

De romantisch getinte eed werd in een eenvoudiger vorm gegoten.

Artikel 436 brengt éénheid in de toekenning van de titel van advocaat. Het volstaat de vroegere beslissingen van de verschillende tuchtraden te onderzoeken (cfr. G. Van Dievoet - Professioneel recht van de advocaat - Tijdschrift voor privaatrecht - 1968 - nr. 2 - p. 267 en 268) om zich te vergewissen van de verscheidenheid in de toekenning van deze titel en van het particularisme van bepaalde tuchtraden.

De gebrekkige koninklijke en regentsbesluiten (19-8-1889; 13-7-1912; 15-6-1948; 30-6-1948) betreffende de onverenigbaarheid werden omgevormd in een eenvoudige en klare tekst. Artikel 437, heeft trouwens een nieuw beginsel vooropgesteld aangaande het uitoefenen van een bezoldigde betrekking: het hoort de Raad der Orde te onderzoeken of deze betrekking al dan niet in strijd is met de onafhankelijkheid van de advocaat en de waardigheid van de balie.

Het monopolie van pleidooi wordt in principe gehuldigd door artikel 440, maar het ontsnapt niemand dat deze bescherming meer van symbolische dan van werkelijke aard is. Het valt bovendien te betreuren dat onder andere het monopolie van de geschreven consultatie niet werd vastgesteld (cfr. Duitsland).

In feite werd geen enkele verandering in het leven ge-

roepen. Het volstaat ondermeer artikel 728 te lezen om alle illusies omtrent dit monopolie te verliezen. Het komt nochtans eigenaardig voor (en wij blijven binnen de perken van het euphemisme) dat vóór de arbeidsrechtbank het monopolie van pleidooi van de advocaat een ijdel woord is, maar dat in graad van beroep artikel 1057 uitsluitend gewag maakt van de «advocaat», hetgeen impliciet alle afgevaardigden, volmachtdragers en dergelijke schijnt uit te sluiten. Laten wij een misschien vergeten beslissing van de Werkrechterstraad te Antwerpen in herinnering brengen: «Het is in het belang van een goede rechtsbedeling de verschijning vóór de Werkrechterstraden van volmachtdragers, die geen advocaat zijn, zoveel mogelijk te beperken» (R.W. 1938 - 1939 - 398).

* * *

De immuniteit van het pleidooi van de advocaat heeft steeds aanleiding gegeven tot verschillende interpretaties wat de tucht betreft (cfr. P. Vermeylen - Règles et Usages de l'Ordre des Avocats en Belgique - n° 1260 en volgende). Voortaan wordt de te volgen procedure op een duidelijke wijze vastgelegd: de advocaat die tekort schiet aan gematigheid zal uitsluitend onderworpen zijn aan de disciplinaire overheid van de Orde waaronder hij ressorteert.

Het bureau van «kosteloze raadpleging» wordt heden «het bureau van consultatie en verdediging» genoemd, hetgeen ons een juistere uitdrukking lijkt. Alhoewel geen spoor te vinden is van het voorstel uitgaande van de «Conférence du Jeune Barreau» te Brussel, later besproken in de schoot van de U.J.B.A. om de Staat te laten tussenkomen in de kosten van de «pro-deo advocaat» zoals in Nederland bv., wordt officieel erkend dat de advocaten aangesteld door het bureau eventueel geprovisioneerd of gehonoreerd kunnen worden voor hun diensten die ten slotte aan gans de gemeenschap ten goede komen.

Het pactum de quota litis wordt beperkt: een beding omtrent het ereloon verbonden aan de uitslag van het geding is alleen verboden. Uit artikel 459 kan daarenboven nog afgeleid worden dat het gebruik om een provisie op ereloon aan de cliënt te vragen, toegelaten is. Elke betwisting van het ereloon zal aan het scheidsgerecht van de Raad der Orde onderworpen kunnen worden. Dit neemt niet weg dat de betrokken partij zich nog kan wenden tot de rechtbank die de zaak in de raadkamer zal behandelen. Aldus wordt enerzijds de noodzakelijke schending van het beroepsgeheim tot een minimum beperkt en anderzijds wordt de eer van de balie beschermd, die in het gedrang zou kunnen gebracht worden gedurende de debatten.

* * *

Op tuchtgebied werden vijf voornamelijk wijzigingen aangebracht:

1. Beperking in de tijd voor de tuchtraad: een oud-advocaat zal slechts dan tuchtrechtelijk kunnen vervolgd worden voor een feit gepleegd vóór zijn weglating indien het onderzoek wordt ingesteld binnen de drie maanden na deze weglating.

2. Voortaan zullen twee schorsingen voldoende zijn om

de schrapping toe te passen (voordien: drie). Enerzijds krijgt deze regel dus een strengere toepassing, maar anderzijds wordt het vroegere automatisme uitgesloten: «...KAN geschrapt worden».

3. Gedurende het tuchtrechtelijk onderzoek lastens een advocaat heeft de Stafhouder de mogelijkheid bewarende maatregelen te treffen die kunnen gaan tot het verbod het paleis te betreden gedurende drie maanden of meer. In het laatste geval moet de Raad der Orde een gemotiveerde beslissing vellen die openstaat voor hoger beroep.

4. De rechtspleging van het beroep van de veroordeelde advocaat of van de procureur-generaal wordt nauwkeurig uitgestippeld. De vroegere betwisting o.a. omtrent de termijnen van beroep van het Openbaar Ministerie, de openbaarheid van de debatten, enz... worden zonder voorwerp.

5. Reeds in 1929 werd de wens uitgedrukt voor de Balie tuchtraden van beroep op te richten (cfr. Vermeylen op. cit. nr. 1146 en de aldaar geciteerde referenties). Na bijna veertig jaar werd deze vrome wens werkelijkheid: in de schoot van ieder Hof van Beroep wordt een tuchtraad van beroep opgericht. De onafhankelijkheid van de balie tegenover de magistraten wordt gevrijwaard (cfr. Vermeylen op. cit. nr. 1146 in fine): de tuchtraad van beroep wordt voorzeten door de eerste voorzitter van het Hof of de door hem aangewezen kamervoorzitter, omringd door vier assessoren advocaten en een sekretaris-advocaat. Bovendien zullen twee assessoren van de balie van de verdachte advocaat deel uitmaken van de tuchtraad van beroep.

* * *

De hier besproken wetgeving zal zeker geen revolutie brengen in het leven van de balie. Nochtans waar vroeger de balie omzeggens buiten het wetboek van procedure stond, maakt zij er heden volledig deel van uit. De rol van de advocaat als onontbeerlijke medewerker van het gerecht wordt in het volle daglicht gesteld. De plaats die hij in de toekomst zal innemen in de gerechtelijke wereld wordt belangrijker; de balie zal er bewust van zijn dat haar plichten een grotere dimensie dan in het verleden aannemen, maar zij zal terecht mogen hopen op de gerechtvaardigde bescherming van haar rechten.

* * *

Het is de balie ter eer dat één van de besten onder haar confraters werd geroepen om het Gerechtelijk Wetboek tot stand te brengen: wijlen Stafhouder Mr. Charles Van Reepingen. Dit Wetboek was zijn levenswerk waarvan hij helaas de bekroning niet mocht kennen. De heer advocaat-generaal Krings, zijn getrouwe medewerker, was de moeilijke taak weggelegd de eindfase te bewerkstelligen. Dank zij deze eminente persoonlijkheden heeft de Belgische rechtswereld een baanbrekend werk gepresteerd dat zeker de bewondering zal afdwingen van onze Europese bureaus.

Erik CARRE,
Advocaat bij het Hof.

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"